

การเท่ากันสื่อ เพื่อสร้างเมืองของทุกคน

MIDL

for inclusive cities

ประกายเล็กๆ กับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

คณะร้อยเรียง

บรรณาธิการอำนวยการ
เข็มพร วิรุณราพันธ์

บรรณาธิการ

ศศิกันท์ พิซขุนทด
ปณิตพร ไพบูลย์วัฒนกิจ
รัฐดา ลาภหนู

กองบรรณาธิการ

มะลิวัลย์ ปันสุข
ธัญธรณ์ นาราเต็มทรัพย์

นักวาด

นันทวัน วาตะ

นักถ่ายภาพ

สายัณห์ ชื่นอุดมสวัสดิ์

นักถ่ายภาพเคลื่อนไหว

กานต์ บุญเยาว์ลักษณ์

นักติดต่อ

นพรัตน์ ชำมสมุทร

ศิลปกรรม/รูปเล่ม

ศิริพร พรศิริวิเศษ

เจ้าของ

สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.)
เลขที่ 6/5 ซอยอารีย์ 5 ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์/แฟกซ์ 02-6171919-20
<http://www.childmedia.net/>
FB: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน

ขอขอบคุณการสนับสนุนจากสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ข้อเขียนและรูปภาพทุกชิ้นในนิตยสารนี้
ขอสงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย หากนำไปเผยแพร่ซ้ำ
ไม่ว่าจะเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด ต้องได้รับการ
ยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของก่อน

MIDL for inclusive cities

เรื่องรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ต้องถือว่าเป็นสมรรถนะที่สำคัญของคนทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน เพราะเขาเป็นคนที่ใช้สื่อและอยู่กับสื่อตลอดเวลา ทางสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) จึงตระหนักถึงความสำคัญว่าจะมีวิธีการอย่างไรที่จะให้การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล เรียกว่า MIDL เป็นเครื่องมือที่เด็กจะใช้พัฒนาตัวเอง พัฒนาสังคม จึงได้นำแนวคิดนี้มาผนวกกับการสร้างเมืองของคนหรือ Inclusive Cities

ที่ผ่านมา ทางสสย. ได้ทำงานร่วมกับภาครัฐ ภาคสังคม นักการศึกษา นักนิเทศศาสตร์ ในแต่ละภูมิภาคทั่วประเทศ ประเด็นเรื่องเมืองจึงมีความหลากหลายตามบริบท หรือประเด็นที่เป็นจุดเน้นของแต่ละพื้นที่ เช่น เมืองที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมืองที่มีความปลอดภัยสำหรับทุกคน เป็นต้น โดยหัวใจสำคัญของ MIDL For Inclusive Cities นี้คือ เด็กและเยาวชนต้องเป็นผู้ที่เข้ามามีบทบาทหลัก เป็น Actor สำคัญที่จะขับเคลื่อนกระบวนการนี้ โดยคนแวดล้อมหรือคุณครู ผู้ใหญ่ จะเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน

สำหรับการจัดทำ Magazine Online MIDL For Inclusive Cities นี้ สสย. ได้ร่วมกับคณะร้อยเรียง รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลกรณีศึกษาในแต่ละภูมิภาคจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งที่เป็นนักวิชาการ นักพัฒนาเอกชน คุณครู ผู้เกี่ยวข้อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน ที่เป็นผู้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการ เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงพลังเล็กๆ ของทุกคนที่อยู่ในพื้นที่ ร่วมสร้างเมืองของคน โดยเรื่องราวในนิตยสารเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2563-2565

ท้ายที่สุดนี้ สสย. หวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะช่วยให้ผู้อ่านมีสายตาในการมองเมืองที่เปลี่ยนไป มองเห็นคนเล็กคนน้อย เป็นเมืองที่ตอบโจทย์ชีวิตของคน ไม่ทอดทิ้ง ไม่ละเลยให้ใครเป็นคนชายขอบ หรือถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง และมองเห็น MIDL เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถหยิบยกมาใช้ในการพัฒนาเด็ก พัฒนาสังคมได้ในทุกมิติ

เข็มพร วิรุณราพันธ์

ผู้จัดการสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.)

CONTENT

00 คำนำ

04 MIDL for Inclusive Cities ประกายเล็กๆ
กับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

18 เรื่องเล่า - เด็ก - แพลง - เมือง

25 เมืองในกรอบ ถูก “กาง” ออก ด้วยศิลปะข้างถนน
ผลงานนักพ่นหน้าใหม่

34 ร้อยรังสรรค์ เมล็ด(ชาติ)พันธุ์ รอวันงอกงาม

43 อยากเห็น “เมือง” สร้าง ด้วยใจ อยากได้ แค่...ความเท่าเทียม

52 ตัวตน แรงงานข้ามชาติ ได้เครื่องทรง ลิเกพม่า

25

34

52

MIDL for Inclusive Cities

ประกายเล็กๆ กับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

Next ▶▶

“...พลังของเด็กๆ สามารถสะท้อนตัวตนของเขา
เกิดการเห็นคุณค่าของชาติพันธุ์หรืออัตลักษณ์ ซึ่งแต่เดิมอาจถูกมอง
เป็นคนชายขอบ เป็นคนด้อย พุดจาไม่ชัด แต่งตัวไม่เหมือนคนส่วนกลาง
พอเขาเกิดการตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง สามารถสื่อสารออกมา
ได้อย่างภูมิใจ และยังสะท้อนเสียงออกมาแทนกลุ่มอื่น
ที่ยังถูกกีดกันให้ออกไป ทำให้เห็นพลังว่าสามารถใช้สื่อเหล่านี้
สร้างการเปลี่ยนแปลงเล็กๆ ในชุมชนได้อย่างไร”

MIDL for Inclusive Cities คือ การโคจรมาพบกัน
ของสองแนวคิด อันได้แก่ MIDL ซึ่งย่อมาจาก Media
Information and Digital Literacy หรือการรู้เท่า
ทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล คือ เป็นกระบวนการ
ฝึกฝนทักษะการตั้งคำถาม วิพากษ์ วิจัย ซึ่งนำมาสู่
การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และ Inclusive Cities ที่มี
เรื่อง “เมืองของทุกคน” เป็นหลักคิดสำคัญ

“MIDL for Inclusive Cities ทำให้เราสามารถเข้าถึงคน
เล็กคนน้อย มีสายตาในการมองเมืองที่เปลี่ยนไป...เป็น
เมืองที่ตอบโจทย์ชีวิตทุกคน ไม่ทอดทิ้ง ไม่ละเลยให้ใคร
เป็นคนชายขอบ หรือถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาเมือง” คุณเข็มพร วิรุณราพันธ์ ผู้จัดการสถาบัน
สื่อเด็กและเยาวชน หรือ สสย. เคยขยายความเกี่ยวกับ
แนวคิดดังกล่าวไว้อย่างนั้น

ในราวปี 2562 ทาง สสย. ได้ร่วมมือกับเครือข่ายการ
ศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย และ เครือข่าย
ที่ทำงานเรื่องเมือง เริ่มต้นจัดทำโครงการ MIDL for
Inclusive Cities

และนับแต่นั้น ก็ทำให้เกิด “บทเรียน...ที่มีความหลากหลาย” ตามเมื่อน้อยใหญ่ ของประเทศไทย

สำนึกความเป็นพลเมือง ความหวังของประเทศ

เยาวชนพลิกการพิการ หนึ่งในบทเรียนที่มีความหลากหลาย
คือ กิจกรรมที่เลือกประเด็นคนพิการและชุมชนบางมด
มาบอกเล่า โดยมี ม.ล.จัน – จิรทิพย์ เทวกุล หนึ่งในผู้ก่อตั้ง
กลุ่มคนทำงานเรื่องเมือง ในนามกลุ่ม ยังธนะ เป็นผู้ริเริ่ม

“เราอยากให้เยาวชนในชุมชนบางมด เข้ามามีส่วนในการ Flip หรือ พลิก ปรับเปลี่ยน ให้ความพิการ ไม่ใช่พิการ อีกต่อไป” ม.ล.จัน ย้อนถึงที่มาของชื่อกิจกรรม ช่างต้น

ก่อนสรุป ให้ฟังถึงการทำงานที่ผ่านมา เริ่มต้นจากการมองเห็นปัญหา ผู้คนในชุมชนไม่มีความเชื่อมโยงกันมากนัก จึงตั้งเป้าหมายไปที่เยาวชนมัธยมฯ ในย่านชุมชนบางมด และจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ หวังกระตุ้นให้เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ กลุ่มคนพิการมากขึ้น

หลังจากนั้น เปิดเวทีให้เยาวชนเป้าหมายเสนอความคิดเห็น เพื่อเป็นทางออกในการแก้ปัญหาคนพิการที่พวกเขาได้สัมผัส ปรากฏว่ามีประเด็นน่าสนใจ นับตั้งแต่ เสนอให้มีการจัดทำห้องน้ำสาธารณะ เพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงได้ง่าย จัดทำรถสาธารณะ และควรมีการจัดมัคคุเทศก์ คอยให้บริการผู้พิการที่อาจมาเยี่ยมชมชุมชนบางมด

เมื่อถามว่า เยาวชนพลิกการพิการ บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มากน้อยแค่ไหน ม.ล.จัน บอกว่า เยาวชนที่เข้าร่วม มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพิการ จากที่ไม่เคยอยู่ในความสนใจ กลับหันมามอง และเข้าใจความรู้สึกว่า ผู้พิการ ไม่ได้ต้องการความสงสารจากสังคม แต่คนพิการ มีสิทธิของความเป็นคนเท่ากัน ซึ่งการสะท้อนมุมมองใหม่ของเยาวชน ครั้งนี้ สามารถนำไปต่อยอดสู่การความเป็น Inclusive Cities หรือ เมืองที่นับรวมทุกคน ได้ทางหนึ่ง

ชวนคุยกับม.ล.จัน ต่อ เกี่ยวกับความเห็น เมืองที่นับรวมคนพิการ จะเกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา ได้จริงแค่ไหน ตัวแทนกลุ่มยังธน นิกครูหนึ่ง ก่อนบอก ถ้ามองในแง่กายภาพของเมือง อย่าง ลักษณะทางเท้า ทางลง ทางลาดชัน ไม่นึกถึงคนพิการสักเท่าไร รวมถึงกฎหมายต่างๆ ก็ยังเป็นไปได้ยาก

ถ้ามีคนอยากขับเคลื่อนเรื่องคนพิการ จริงๆ คงทำได้ แต่สุดท้าย อาจไปติดระเบียบราชการ

ติดกฎหมาย ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เพราะการจะพัฒนาทางกายภาพ

ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะนั้น มันขึ้นอยู่กับภาครัฐ ต้องเข้ามาบริหารจัดการ

แต่การบริการประชาชน ของภาครัฐทุกวันนี้ เป็นอย่างไร ก็อย่างที่หลายคนเห็นๆ กันอยู่

“ถ้ามีคนอยากขับเคลื่อนเรื่องคนพิการ จริงๆ คงทำได้ แต่สุดท้าย อาจไปติดระเบียบราชการ ติดกฎหมาย ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เพราะการจะพัฒนาทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะนั้น มันขึ้นอยู่กับภาครัฐ ต้องเข้ามาบริหารจัดการ แต่การบริการประชาชนของภาครัฐทุกวันนี้ เป็นอย่างไร ก็อย่างที่หลายคนเห็นๆ กันอยู่”
ม.ล.จันบอกราย

ก่อนส่งท้าย จริงจัง “ทุกวันนี้ คนทำงานเรื่องเยาวชนหลายกลุ่ม หลายองค์กร ต่างพยายามช่วยกันสร้างคนรุ่นใหม่ ให้มีความเห็นอกเห็นใจ ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ไม่ใช่เป็นปัจเจก แต่ต้องรู้จักเกื้อหนุน แบ่งปัน และมีความเป็น Active Citizen เป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น ในการพัฒนาเมือง สิ่งเหล่านี้ ถือว่าสำคัญมาก เพราะยิ่งเด็ก-เยาวชน มีสำนึกในความเป็นพลเมืองมากเท่าไร ประเทศจะมีความหวังมากขึ้นเท่านั้น”

มีสุขจากการแบ่งปัน มีสุขได้เห็นการเติบโต

กิจกรรม “ตลาดมีสุข” ซึ่งเคยเกิดขึ้นในพื้นที่ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ คือ พื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชน เป็นสื่อกลาง ให้ชุมชนมีรายได้ บริโภคอาหารปลอดภัย และเป็นเครื่องมือเพื่อ...เปลี่ยนแปลงเมือง

“ตลาดมีสุข เริ่มต้นจากการให้เด็กๆ ได้มีส่วนร่วม ตั้งแต่การเรียนรู้อุปกรณ์การทำเกษตรอินทรีย์ จากพ่ออ้อย-แม่อ้อย ในชุมชน ได้ลงมือปลูก เก็บเกี่ยว และถ่ายรูปผลผลิตไปโพสต์ขายในโลกออนไลน์ รวมไปถึงการไปขายในตลาดจริง เด็กจะได้ทั้งคณิตศาสตร์ สังคม ภูมิศาสตร์ ภาษา บางครั้งยังได้ไปเล่นดนตรีในตลาด มีความกล้าแสดงออก เด็กๆ สนุกกับการได้ใช้การสื่อสารในโลกกว้าง การเรียนรู้ ไม่ได้จำกัดแค่พื้นที่ในโรงเรียนอีกต่อไป”

คุณพรษา - เชิงชาญ โนจา เอ็นจีโอด้านการพัฒนาชุมชน ในฐานะผู้ริเริ่ม กิจกรรมตลาดมีสุข เริ่มต้นด้วยการฉายภาพให้เห็นชัดเจน

และแม้จะเริ่มต้นกำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ที่เด็กและเยาวชน แต่ไม่ได้ปิดกั้นผู้คนวัยอื่น เพราะอยากให้ทุกเพศทุกวัยในชุมชนมีความสุข ขอเพียงมีกติกากำหนดบางอย่าง เช่น ต้องเป็นพืชผักปลอดภัย ลดใช้พลาสติก และห้ามใช้โฟม

“คำว่า มีสุข ในตลาดมีสุข ไม่ใช่ว่า มีสุข แค่เรื่องรายได้ แต่มีสุข กับหลายๆ อย่าง สุขกับการกินอาหารปลอดภัย สุขกับการดูแลคนอื่น สุขจากการแบ่งปัน สุขที่ได้เห็น เด็กเติบโต เด็กเองก็มีสุข ที่ได้เรียนรู้ทักษะชีวิตนอกห้องเรียน” คุณพรรชา สรุพ

อสม.น้อย อาสาสู้โรค แม่่งเบาภาระ พิทักษ์ชุมชน

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่แผ่ขยายเป็นวงกว้าง และลงลึกไปถึงระดับหมู่บ้าน ชุมชน กระทั่งครอบครัว ที่ได้รับผลกระทบหนักหนาสาหัสถ้วนหน้า และต่างต้องช่วยกันแก้ปัญหา หาทางออก เพื่อให้ผ่านวิกฤตใหญ่ครั้งนี้ไปได้

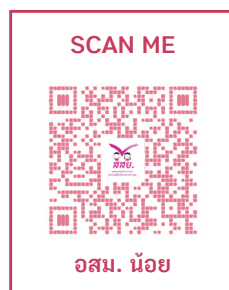
โครงการ อสม.น้อย ที่บ้านหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ คือ ตัวอย่างของการฝึกเยาวชน สร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับผู้ใหญ่ และร่วมกันสร้างสรรค์สื่อ เพื่อสื่อสารให้คนในชุมชน เข้าใจและเฝ้าระวังโรคระบาดด้วยกัน

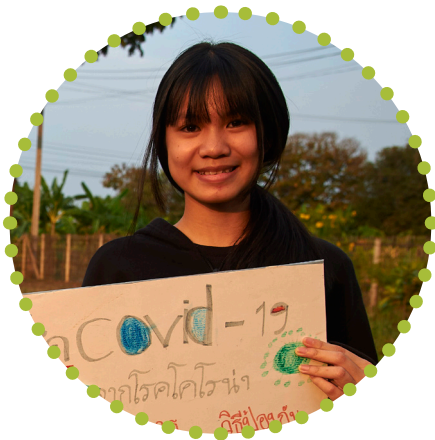
“วิธีการป้องกันโควิด ต้องใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา ล้างมือบ่อยๆ และเว้นระยะห่างค่ะ” ไมดา นักเรียนชั้นป.2 โรงเรียนบ้านคุณแม่ ในฐานะสมาชิกหมู่บ้านหนองควาย ซึ่งเคยเข้าร่วมผลิตสื่อโปสเตอร์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด 19 ในโครงการอสม.น้อย บอกเสียงใส เมื่อถูกถามว่า ถ้าไม่อยากติดโควิด แล้วต้องทำยังไง

เมื่อถามว่า ตลาดมีสุข ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเปลี่ยนแปลงเมืองอย่างไร คุณพรรชบอกเขาไม่ได้คิดว่าโรงเรียนสำหรับเด็กมีแค่วันจันทร์ถึงศุกร์ โดยเฉพาะเมื่อต้องเจอกับวิกฤตโควิด 19 ทำให้มองไปถึงการทำสร้างพื้นที่ให้เด็กได้เรียนรู้ทุกวัน ผ่านทักษะชีวิตและการใช้สื่อรอบตัว

“ตลาดมีสุข เป็นการส่งต่อวิถีคิด กระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนได้รู้ว่า อะไรที่จะช่วยให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ท่ามกลางสภาวะยากลำบาก อย่าง สถานการณ์โควิด 19 ทุกคนเกิดความกลัว แต่ขณะเดียวกัน อาหารการกินต้องหา แล้วจะไปหาจากไหน หรือคนที่ผลิตผลผลิต จะไปขายที่ตลาดไกลๆ ก็ไม่ได้ เมื่อค้าขายไม่ได้ รายได้ไม่มี ชุมชน จึงต้องเปลี่ยนวิถีคิด” คุณพรรชา บอกอย่างนั้น

ก่อนยกตัวอย่างให้ฟัง เด็กบางคนตกงาน กลับมาอยู่บ้าน เปิดร้านขายหมูกระทะในชุมชน จึงแนะนำไปว่าทำไมไม่ปลูกผักด้วยจะได้ไม่ต้องซื้อผักที่ใช้ในร้าน เป็นการช่วยลดต้นทุน ผักที่ได้ก็ปลอดภัยสำหรับลูกค้า เด็กคนนั้นเห็นด้วย เริ่มปรับพื้นที่ข้างบ้านทำแปลงผักอินทรีย์ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เขามองว่าเป็นตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงเมือง ซึ่งเกิดจากวิถีคิดที่ตลาดมีสุข ส่งออกไป

ส่วน มะปราง – ปณิดา ม้าฮัสตร หนึ่งในสมาชิกอสม.น้อย เล่าให้ฟังถึง ภาระรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากคุณบัว จันทร์ อสม. แห่งหมู่บ้านหนองควาย ซึ่งเป็นคุณแม่ของเธอ ว่า “แม่ทำงานหนัก ค่ะ งานของแม่คือ ช่วยหมู่บ้านให้ป้องกัน โควิดได้ ส่วนตัวหนูทำหน้าที่เดินตามแม่ ไปบ้านต่างๆ ถ้า แม่บอกให้ทำอะไร ก็ช่วยค่ะ” มะปราง เล่า ก่อนยิ้มขึ้นๆ

ชวน อสม.น้อย หน้าใส คอยต่อ นอกจากเดินตาม อสม.ใหญ่ แล้ว ทำอะไรอีกบ้าง เธอนั่งนึกครู่หนึ่ง ก่อนบอก ตอนนั้น อสม.น้อย ช่วยกันผลิตสื่อโปสเตอร์ ธรรมะซีให้ความรู้ เกี่ยวกับโควิด ออกมาเผยแพร่ในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้าน หลายคนโดยเฉพาะผู้สูงอายุ มีความเข้าใจเรื่องโรคระบาด ครั้งนี้มากขึ้น และตัวเอง กับเพื่อนอีก 2 คน ยังได้ถ่ายทำ คลิปวิดีโอ ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับโควิด ออกมาอีกด้วย

“เอ็งเอย วิทย์ และหนู มาช่วยกันทำคลิปกับป้าเพลิน ใช้โทรศัพท์ถ่าย แล้วตัดต่อเอง ก็ยากอยู่เหมือนกัน จำได้ว่า ทำอยู่นานกว่าจะเสร็จ เรื่องที่พวกเราช่วยกันถ่ายทอด เป็นความรู้ในการป้องกันโรค ที่เลิร์ชหาได้จากอินเทอร์เน็ต แล้วนำมาสลับกันพูดค่ะ” มะปราง ย้อนการทำงานในฐานะอสม.น้อย ครั้งนั้นให้ฟัง

หันมาพูดคุยกับ แม่หลวงต้อม - นันทพร ปวงสวัสดิ์
ผู้ใหญ่บ้านหนองควาย หมู่ที่ 5 ในฐานะคนต้นเรื่อง ขับ
เคลื่อนโครงการอสม.น้อย ให้ลุล่วงได้อย่างน่าชื่นชม

“โควิด ระลอกแรกๆ ชาวบ้านทั้งตื่นตัว และตื่นตระหนก
กันมาก เพราะมีข่าวเจ็บป่วย-ล้มตายทุกวัน เลยใช้เสียง
ตามสาย พูดประกาศให้ทุกคนระวัง ให้ใส่หน้ากาก พกเจล

และเว้นระยะห่าง ไม่ให้สังสรรค์ ไม่ให้จัดงานเลี้ยงเด็ดขาด”
แม่หลวงต้อม เล่าถึงสถานการณ์ในหมู่บ้านหนองควาย
ก่อนหน้านี้

และเนื่องจาก อสม. หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน แห่งบ้านหนองควาย ซึ่งมีแต่ผู้หญิง จำนวนไม่มาก
ต้องออกมาช่วยกันทำงานหลายด้านในช่วงโควิด ทำให้
เกิดแนวคิด ดึงบรรดาเด็กๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของ
อสม.เอง มาช่วยงาน แม้จะเป็นงานเล็ก งานน้อย ก็ตาม

“อสม.น้อย ความจริง มีไม่กี่คนหรอกค่ะ แต่เราต้องการ
ดึงเด็ก ให้เข้ามาทำงานจิตอาสา อยากให้เด็กได้มาซึมซับ
การช่วยเหลือชุมชนมากกว่า ซึ่งงานนี้ จะไม่ใช่เด็กลงไป
ในพื้นที่เสี่ยงเด็ดขาด การทำงานของอสม.น้อย ต้องมี
อสม.ใหญ่ ประกบตลอด” แม่หลวงต้อม บอกอย่างนั้น

ส่วน คุณเปิ้ล – นันทา เบญจศิลารักษ์ อดีตเอ็นจีโอด้าน
สาธารณสุข ก่อนหันมาจับงานด้านสื่อในพื้นที่ภาคเหนือ
และในฐานะที่ปัจจุบัน เธอเป็นสมาชิกของหมู่บ้านหนองควาย
จึงนำทักษะหลายๆ ด้าน มาชวนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชน
ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ งานสร้างสรรค์ ท่ามกลางวิกฤต

“การดึงเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของ
ชุมชน ต้องมีการออกแบบ ต้องให้พวกเขามีความรู้สึก
ร่วมกับชุมชน ทำแล้วเขาจะอยู่ตรงไหน เขาสนับสนุนงาน
ของผู้ใหญ่ได้อย่างไร ซึ่งในความเป็นจริง เด็กก็มีโลกของตัวเอง
ผู้ใหญ่จึงต้องมีแรงจูงใจไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อย่งไร
ก็ตามโครงการ อสม.น้อยนี้ ทำให้ช่องว่างระหว่างเด็กกับผู้
สูงอายุดีขึ้น ในแง่ความเข้าใจระหว่างกัน เด็กมีโอกา
สได้เห็นพ่อแม่ทำงานหนัก ซึ่งเมื่อก่อนอาจไม่เคยรู้เลยว่า
แม่-ป้า ทำงานกันอย่างไร” คุณเปิ้ล เล่าอย่างนั้น

คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง เชื่อในพลัง เชื่อใน Passion

น้ำโอบบอย คือ ชื่อของโครงการเมืองแห่งการส่งเสริมให้
ผู้คนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของชุมชน
“ลำน้ำสาว” แม่น้ำสายสำคัญของหมู่บ้านสันติสุข อำเภอปาง
งิ้ว จังหวัดพะเยา ที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดของชุมชน โดยชุมชน
เพื่อชุมชน ดำเนินโครงการโดยนักเรียนชั้นมัธยมฯ ต้นโรงเรียน
บ้านสันติสุข มี ครูกิ่งฟู – รุ่งสุริยพันธ์ สุนันตะ เป็นผู้ดูแล

“หมู่บ้านสันติสุข เคยเป็นพื้นที่สีแดง เป็นชุมชนบนพื้นที่
ดอยสูงห่างไกล มี ลำน้ำสาว เป็นแหล่งน้ำที่คนในชุมชน
ใช้อุปโภคบริโภค ใช้ประโยชน์ ร่วมกัน ลำน้ำแห่งนี้ จึง
เป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญมาก” ครูกิ่งฟู เกริ่นเรื่องราว
เริ่มต้น

ก่อนเล่าต่อว่า แต่จากพฤติกรรมหาอยู่-หากิน ของคนในชุมชน อย่าง การตัดต้นไม้ เพื่อให้ได้พื้นที่ในการทำไร่ การใช้สารเคมีเพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อ ลำน้ำสาวยังไง อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง

เมื่อมีโอกาสทำร่วมงานกับทางสสย. เขาจึงยกประเด็นลำน้ำสาวยังไงมาให้ชาวบ้าน ชุมชน และนักเรียน ช่วยกันคิดช่วยกันออกแบบเมือง เพื่อสร้าง “จุดนัดพบ” และขับเคลื่อนให้หมู่บ้านสันติสุข มีประชาธิปไตยในชุมชน มีสิทธิในการใช้ประโยชน์สาธารณะแบบเท่าเทียมกัน

แก้ปัญหาเอง และสามารถส่งต่อถึงคนในชุมชน ให้รู้จักบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชน สุดท้ายเด็กและชาวบ้านมาร่วมกันคิดและหาวิธีการอย่างไร ในการจะอนุรักษ์สิ่งสำคัญของชุมชน

“เชื่อมั่นร้อยเปอร์เซ็นต์ สิ่งที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านสันติสุข คือ การเปลี่ยนแปลง และเป็น การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพราะผมเชื่อในพลัง เชื่อใน Passion ของเด็กๆ” ครูกั๋งฟู ทั้งท้าย ด้วยรอยยิ้มมั่นใจ

เราคงไม่สามารถเคลมได้ว่า เดินเมืองวันเดียว แล้วจะเกิดการเปลี่ยนแปลง

แต่ต้องเชื่อว่า เครื่องมือนี้ จะเข้าไปติดตั้ง หรือจุกอะไรบางอย่างไว้ในความคิดของพวกเขา

เหมือนไปก่อกหลุมดำเอาไว้ เมื่อทำซ้ำๆ ทำบ่อยๆ ก็จะเริ่มขยายขอบเขตที่กว้างมากขึ้น

วันหนึ่ง พวกเขาจะเข้าใจมิติเมืองมากขึ้น

โครงการ น้ำโอบคอบ มีนักเรียนชั้นมัธยมฯ ต้น โรงเรียนบ้านสันติสุข จำนวนกว่า 30 คน เข้าร่วมทำกิจกรรมหลักตั้งชื่อไว้แบบสุดเท่ อย่าง แกลลอรี่ วอล์ค อัครวินพิทักษ์ ลำน้ำสาวย และมาสเตอร์เซฟคอบบี้ เริ่มจากเด็กๆ พากันไปเดินลำน้ำสาวย แล้วช่วยกันหาประเด็นปัญหาที่สนใจ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ต้องมีการบูรณาการในจุดไหน

กระทั่งมีการสะท้อนออกมาเรื่องคุณภาพน้ำ ขยะ สารพิษที่ใช้ในการเกษตรแล้วทิ้งลงลำน้ำ และเรื่องอาหารปลอดภัยที่เคยหาได้จากลำน้ำอย่างผักกูด แต่เมื่อมีสารพิษทิ้งลงลำน้ำ อาหารที่เคยมีก็ไม่ปลอดภัย ไม่นานคงลดน้อยลง และหมดไปในที่สุด ฉะนั้นต้องออกช่วยกันแบบเมืองที่ทุกคนมีส่วนร่วมรู้สึกเป็นเจ้าของ

การทำกิจกรรมอันหลากหลายดังกล่าว ทำให้ น้ำโอบคอบบรรลุเป้าหมายที่ไว้ มากน้อยแค่ไหน ครูกั๋งฟู บอกว่า โครงการนี้ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้กับเด็กเป็นอันดับแรก เด็กเป็นคนออกแบบการเรียนรู้ พวกเขา คิดเอง ทำเอง

เดินเมือง สร้างแผนที่ ก่อปฏิสัมพันธ์รูปแบบใหม่

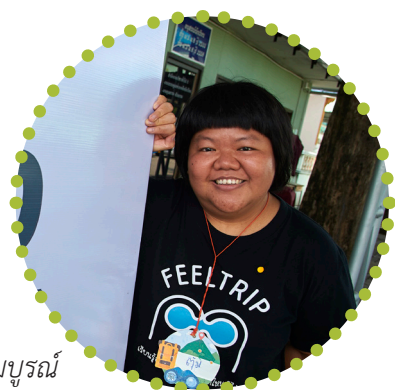
จากตัวอย่างบทเรียนอันหลากหลาย ภายใต้โครงการ MIDL for Inclusive Cities อาจเห็นจุดร่วมกันประการหนึ่ง นั่นคือ “เครื่องมือ” ทำหน้าที่ให้เกิดการเรียนรู้ และการสร้างประสบการณ์ร่วมกัน ตลอดจนทำให้เกิดพื้นที่ทางความคิดในการปะทะสังสรรค์ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนเมือง ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวนี้ มีชื่อเรียกว่า การเดินเมือง

คุณตุ้มแม้ง - อินทิรา วิทยสมบุรณ์ ในฐานะผู้จัดกระบวนการเดินเมือง เครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน MIDL for Inclusive Cities ขยายความ “การเดินเมือง” ให้ฟังว่า การเดินทางในแต่ละครั้ง ทำได้หลายรูปแบบ ถ้าเดินทางโดยรถ อาจทำให้ผ่านจุดนั้นไปเร็วๆ แต่ถ้าเป็นการเดินเมืองด้วยเท้า มันจะจัดความสัมพันธ์ใหม่ ทำให้มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้างในแนวระนาบที่ผู้เดิน

เป็นเจ้าของด้วย และเมื่อเราเห็นรอบข้าง เรามีอำนาจในการเลือกที่จะเลือกมอง เลือกชม เลือกชิม

“การเดินทาง จะสร้างความเป็นเจ้าของประสบการณ์ เพราะคุณเป็นคนที่เห็นเองด้วยประสาทสัมผัสของคุณ แต่เมื่อมาเดินด้วยกัน มันจะมีการเชื่อมตัวเองกับตัวเอง เชื่อมตัวเองกับผู้อื่น และกับผู้อื่นก็เชื่อมต่อไปสู่สังคม และชุมชน ซึ่งการสร้างเมืองของทุกคน จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเราเห็นความเชื่อมต่อ เห็นคุณค่า เห็นความหมายที่ส่งต่อกัน และกัน” คุณตุ้มเม้ง อธิบาย

คุณตุ้มเม้ง
อินทิรา วิทยาลัยบูรณ

ก่อนบอกต่อ เครื่องมือสำคัญอีกอย่าง ซึ่งทำในตอนท้ายของการเดินเมือง นั่นคือ การสร้างแผนที่ ที่หลายกรอบแผนที่เดิม เพราะทุกคนที่ได้ร่วมเดินเมือง จะมีแผนที่ในความทรงจำ ซึ่งอาจเป็นคนละชุดกันก็ได้ ดังนั้นถ้าอยากสร้างแผนที่ ต้องสร้างขึ้นด้วยสายตาใหม่ และสายตาใหม่เหล่านี้ ก็คือการมองเมือง อีกแบบหนึ่ง

“คุณค่าของการเดินเมือง เปรียบเหมือนการเตรียมสร้างปฏิบัติการที่ทุกคนร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และร่วมกันก่อร่างชุดความคิดในพื้นที่หนึ่งๆ ของพวกเขา” คุณตุ้มเม้ง บอกอย่างนั้น

เมื่อถามว่า เห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง หลังจากใช้เครื่องมือการเดินเมืองและสร้างแผนที่ กับกลุ่มเด็ก-เยาวชน ที่เข้าร่วมโครงการ MIDL for Inclusive Cities นักจัดกระบวนการเดินเมือง ท่านนี้ บอกว่า การสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน เป็นงานระยะยาวกว่าที่จะก่อดอก ออกผล

“เราคงไม่สามารถเคลมได้ว่า เดินเมืองวันเดียว แล้วจะเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ต้องเชื่อว่า เครื่องมือนี้ จะเข้าไปติดตั้ง หรือจุดอะไรบางอย่างไว้ ในความคิดของพวกเขา เหมือนไปก่อหลุมดำเอาไว้ เมื่อทำซ้ำๆ ทำบ่อยๆ ก็จะเริ่มขยายขอบเขตที่กว้างมากขึ้น วันหนึ่ง พวกเขาจะเข้าใจ มิติเมืองมากขึ้น สามารถวิพากษ์เชิงโครงสร้าง หรือตั้งคำถามกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองของพวกเขาได้”
คุณตุ้มเม้ง สรุปล

‘อาจารย์เต่า’ ฟันเฟืองขับเคลื่อน หาคำตอบ

ว่ากันว่า ความสำเร็จของงานหนึ่งๆ นอกจากต้องมี “เครื่องมือ” ที่มีประสิทธิภาพแล้ว บุคลากร ในฐานะ “ฟันเฟือง” ขับเคลื่อน ที่มีคุณภาพ ก็นับเป็นปัจจัยสำคัญ ลำดับต้นๆ ไม่แพ้กัน

อาจารย์เต่า - ปณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ

อาจารย์เต่า – ปณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ คือ ตัวอย่างของ ฟันเฟืองสำคัญ ในการขับเคลื่อนงานของสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) โดยเป็นผู้ประสานงานเครือข่าย MIDL (Media Information and Digital Literacy) ในพื้นที่ภาคเหนือ

อาจารย์เต่า เล่าประวัติให้ฟังพอสังเขป เป็นคนประจวบคีรีขันธ์ เรียนปริญญาตรีคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (มศก.) จบปริญญาโททางด้านนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (มจ.) และเป็นอาจารย์ภาควิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นอาจารย์ 11 ปี เป็นผู้ช่วยคณบดี คณะสารสนเทศและการสื่อสาร 8 ปี และเป็นคณบดี อีก 2 ปี

ระหว่างนั้นผลักดันหลักสูตรวิชารู้เท่าทันสื่อมาตลอด วิชา วิद्यุชุมชน โดยก่อนมาเป็นอาจารย์ก็เป็นอาสาสมัครของ มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม ทำงานเกี่ยวกับวิद्यุชุมชน ก่อตั้งเรื่องวิद्यุชุมชน ตั้งแต่ปี 2540 และทำงานด้านสื่อ มาตลอด

เมื่อได้โอกาสมาทำงานที่ สสย. อาจารย์ เข้ามาทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่าย เป็นเหมือนพี่เลี้ยง ผู้ที่ได้รับทำโครงการ โดยเป็นทั้งพี่เลี้ยง สนับสนุนแนวคิด เรื่องกระบวนการ เครื่องมือ รวมถึงไปคุยเปิดทางกับผู้อำนวยการโรงเรียน มหาวิทยาลัย ผู้ใหญ่ เพื่อให้คุณครูและเด็กสามารถทำงานได้ เพราะมีประสบการณ์ผ่านการเป็นคนบดี้ผ่านเวทีต่างๆ เลยรู้วิธีคุยกับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกอบต. โดยพื้นที่ที่ดูแล คือ ภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง

“ช่วงแรกๆ คุยทั่วประเทศ อีสาน ใต้ ก็ไป แต่มาเจอสถานการณ์โควิด เลยดูเฉพาะภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง แต่ตอนนี้ทำเฉพาะภาคเหนือตอนบนเพราะต้องการให้ภาคเหนือตอนล่างเกิดเครือข่ายและความเข้มแข็ง” อาจารย์เต่า บอกอย่างนั้น

ภายหลังการเข้ามารับผิดชอบงานใน สสย. และลงหลายพื้นที่ อาจารย์เต่าได้พบ ‘พลัง’ ในการสร้างโอกาสให้เด็กเข้าถึงสิ่งดีๆ จากเดิมที่ครูพี่เลี้ยงไม่เคยฟังเด็ก แต่ปรับใหม่มาเป็นฟังเด็กมากขึ้น ให้เด็กมีส่วนร่วมมากขึ้น เชื่อศักยภาพของเด็กมากขึ้น ยอมที่จะปรับตามคำตอบของเด็ก

“เน้นเสมอว่า คำตอบของเด็ก คือ การพัฒนา ถ้ามองข้ามคำตอบของเด็ก ก็ไม่ใช่อินคลูซีฟซิตี (inclusive city) เราต้องคิดถึงทุกคน ซึ่งทุกวันนี้ ครูหลายท่านเปลี่ยน Mind Set รู้สึกดีใจมากที่ครูมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไประหว่างที่ทำกระบวนการ หรือพัฒนาโครงการ” อาจารย์เต่า เผย

เมื่อถามถึงสิ่งที่พบเห็นได้จากตัวเด็กๆ อาจารย์เต่า บอกว่าสัมผัสถึง ‘พลัง’ บางอย่าง เป็นพลังแห่งชีวิตของเด็กๆ ซึ่งเป็นผลผลิต มาจากการที่ทางสสย. บอกกับคุณครูทุกคนว่า ถ้าทำโครงการที่เป็นการเปลี่ยนเมือง ถ้าไม่เห็นชีวิตของเด็ก คุณเป็นส่วนหนึ่งของเมือง คุณไม่ต้องมาเปลี่ยนเมืองเลย แค่ชีวิตของเด็กคุณ คุณควรจะต้องเปลี่ยนชีวิตของเด็กให้มีความสุขด้วย เพราะเราเน้นความสุขของเด็ก ดังนั้นคุณ

ต้องฟังคำตอบของเด็ก ฟังเสียงเด็ก ความคิดเห็นของเด็ก คุณต้องรู้ด้วยว่าชีวิตเด็กเป็นอย่างไร เด็กมีปัญหาอะไร

เกี่ยวกับเป้าหมายของ MIDL for Inclusive Cities นั้น อาจารย์เต่า บอกว่า คือ หนึ่งในกำลังสำคัญ ที่จะบุกกำแพงโรงเรียน กำแพงที่กั้นระหว่างเด็ก หรือการศึกษากับชุมชน โดยจะเข้ามาทำให้การศึกษา ทั้งของ เด็ก ครู ผู้ปกครอง และชุมชน นั้น เชื่อมเข้าหากัน แต่ไม่ใช่การทำแบบบวมแล้วจบ แต่เรากำลังจะเข้าไปติดตั้งกลไก กำลังจะไปเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือทัศนคติ

“อินคลูซีฟซิตี หรือเมืองสำหรับทุกคน จะเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ อยู่ที่เราวางเป้าหมายไว้ขนาดไหน ถ้าตัวเด็กเปลี่ยน ครูเปลี่ยน คนแวดล้อมเปลี่ยน ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว แต่กว่าจะเปลี่ยนวิธีคิดของคนได้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนกัน” อาจารย์เต่า บอกยิ้มๆ ทิ้งท้าย

เท่าทันตัวเอง เท่าทันสื่อ สร้างสรรค์การอยู่ร่วมกัน

ไล่เรียงมาถึง จิ๊กซอว์ ตัวสำคัญ ที่จะทำให้ภาพของ MIDL for Inclusive Cities ครบถ้วน เด่นชัด และงดงาม อย่างที่ตั้งใจ

“MIDL for Inclusive Cities เป็นส่วนหนึ่งของกระแสโลก MIDL คือ ทักษะอย่างหนึ่งที่จะทำให้เท่าทัน ซึ่งมีมิติทั้งด้าน การเข้าถึง การคิดวิเคราะห์ การที่จะสร้างสรรค์ ตัวสื่อหรือสารขึ้นมานำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวเอง และต่อชุมชน ต่อสังคม เลยมีการเชื่อมโยงไปสู่การสร้างสรรค์ ชุมชนหรือเมืองได้อย่างไร เกิดเป็นกระแสเรื่องความยั่งยืนของเมือง เป็น Inclusive Cities หรือเมืองที่ทุกคนอยากอยู่ เมืองที่ทุกคนมีส่วนร่วม” คุณเข้มพร วิจารณ์ราพันธ์ ผู้จัดการสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) ในฐานะเจ้าของโครงการ เกริ่นนำ อย่างนั้น

ก่อนอธิบายให้ฟังว่า สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีการอยู่ร่วมกันของคนที่มีความแตกต่างหลากหลาย รวมถึงอาจเป็นสังคมที่มีความเห็นขัดแย้งในหลายมิติ ทั้งความขัดแย้งระหว่างเด็ก เยาวชนกับคนสูงวัย คนระหว่างรุ่นนี้ รุ่นนั้น หรือคนที่มีความคิดความเชื่อหลากหลายที่แตกต่างกัน เพศสภาพที่แตกต่างกัน นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน เลยคิดว่า MIDL for Inclusive Cities น่าจะเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยสร้างสรรค์การอยู่ร่วมกัน ให้มีความกลมกลืน มีการเคารพสิทธิ เคารพความแตกต่าง กระทั่งสามารถนำไปสู่การสร้างสรรคในทางที่ดีขึ้น

สำหรับหัวใจของ MIDL for Inclusive Cities นั้น คุณเข้มพร บอกว่า คือ การสร้างให้เด็กและเยาวชน มีทักษะ มีความสามารถ มีสมรรถนะ ในเรื่องของ MIDL จากนั้นพวกเขาจะสามารถนำแนวคิดในเรื่องรู้เท่าทันสื่อ ไปผนวกกับวิถีชีวิตที่พวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของเมือง ในฐานะเป็นพลเมืองที่แข่งขันและกระตือรือร้น

“ความจริงแล้ว อยากเห็นกระบวนการและวิธีคิดแบบนี้เกิดขึ้นกับผู้ใหญ่ด้วย เพราะจะได้หันมาสนับสนุน เช่น โรงเรียนจะเปลี่ยนแปลงห้องเรียนได้อย่างไร เทศบาลหรือองค์กรปกครองท้องถิ่น จะสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนอย่างไร ซึ่งสามารถผนวกได้ทุกเรื่อง ไม่ว่าจะ เป็น ปัญหาขยะ ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ปัญหาน้ำเสีย เรื่องความรุนแรงรูปแบบต่างๆ ฯลฯ สามารถใช้ MIDL for Inclusive Cities เป็นเครื่องมือได้ ทั้งหมด” คุณเข้มพร กล่าว

ถามถึงความคืบหน้าของโครงการ MIDL for Inclusive Cities คุณเข้มพร บอกว่า เวลานี้ยังไม่ทั่วถึงเท่าไร เพราะเป็นเหมือนการนำร่อง ซึ่งพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งมาก คือ ภาคเหนือตอนบน แต่กำลังขยายแนวคิดไปในหลายพื้นที่ แต่อาจทำไม่ได้ครอบคลุมทั่วประเทศ ต้องอาศัยการสื่อสารผ่านสื่อ ออกไปในวงกว้าง

ส่วนปัญหาอุปสรรคในการทำงานนั้น คุณเข้มพร บอกว่า แนวคิด MIDL หรือ การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ยังมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันอยู่บ้าง กล่าวคือ สังคมไทย อาจมองอยู่แค่การผลิตสื่อ การที่เด็กมีเครื่องมือ แล้วจะสามารถทำสื่อได้ สื่อสารได้

แต่สิ่งที่อยากให้ “ไปถึง” กว้านั้น คือ การคิดวิเคราะห์ที่จะเท่าทันทั้งตัวเอง เท่าทันภายในหรืออคติ ทำให้เกิดการคิดวิพากษ์ และจะอย่างไร ที่จะนำไปสู่การสร้างเนื้อหาหรือสร้างคอนเทนต์ที่ดี มีสิ่งที่จะสะท้อนการเท่าทัน คือ เท่าทันทั้งตนเอง และเท่าทันสื่อด้วย นั่นเอง

เมื่อถามถึงความเป็นไปได้ ในการนำแนวทางของสสย. เข้าไปอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน คุณเข้มพร บอกว่า เรื่องนี้เป็นเป้าหมายระยะไกล ปัจจุบัน สสย. ทำหน้าที่แค่จุดประกาย สร้างแรงบันดาลใจ และสนับสนุนให้เห็นถึงต้นแบบ ทำให้เห็นเด็กและเยาวชน ซึ่งสามารถลุกขึ้นมาพูดถึงแนวคิดนี้ และนำไปสู่การขยายผล

เช่น นำเครื่องมือ MIDL ไปเปลี่ยนห้องเรียน แล้วเชื่อมโรงเรียน
สู่ชุมชน ได้อย่างไร ไม่ใช่เป็นแค่โครงการที่มีระยะสั้นๆ
แล้วจบ

“ช่วงปีแรกๆ โครงการในพื้นที่ภาคเหนือหลายโครงการ
ยังไม่ค่อยเห็นภาพเท่าไร แต่พอปีที่ 2-3 เห็นได้ชัดถึง
พลังของเด็กๆ สามารถสะท้อนตัวตนของเขา เกิดการ
เห็นคุณค่าของชาติพันธุ์หรืออัตลักษณ์ ซึ่งแต่เดิมอาจถูก
ลือมอง เป็นคนชายขอบ เป็นคนด้อย พุดจาไม่ชัด แต่งตัว
ไม่เหมือนคนส่วนกลาง พอเขาเกิดการตระหนักถึงคุณค่า
ของตัวเอง สามารถสื่อสารออกมาได้อย่างภูมิใจ และยัง
สะท้อนเสียงออกมาแทนกลุ่มอื่น ที่ยังถูกกีดกันให้ออกไป
ทำให้เห็นพลังว่าสามารถใช้สื่อเหล่านี้สร้างการเปลี่ยนแปลง
เล็กๆ ในชุมชนได้อย่างไร” คุณเข้มพร กล่าว

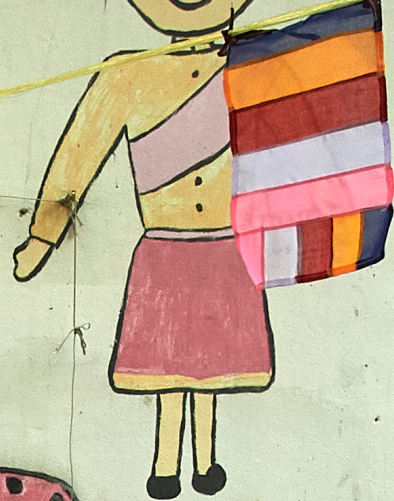
ก่อนบอกส่งท้าย ผাগไว้ให้ช่วยกันคิด

“ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ไม่ใช่เรื่องของการเรียนรู้ใน
ห้องเรียนเท่านั้น จึงอยากชวนหลายๆ ฝ่าย อย่าง ภาครัฐ
หรือหน่วยงานเชิงนโยบาย เข้ามารวมพลังของหน่วยงาน
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันมองและร่วมกันออกแบบ
เตรียมพร้อมสังคมที่จะอยู่กับสื่อ ใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์
เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สังคมที่ดีขึ้น ซึ่งสุดท้ายแล้ว
ประโยชน์ส่วนใหญ่ก็จะส่งต่อไปให้กับเด็กและเยาวชน
นั่นเอง”

เรื่องเล่า

เด็ก แพลอง เพลง

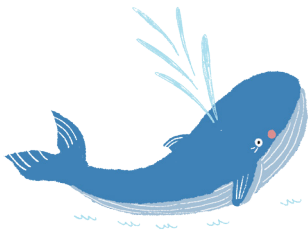
Indonesia

Brunei

บรรทัดทุกบรรทัดจากนี้ เป็นตัวอย่างภาพสะท้อน
ความตึงอกตึงใจของทุกหัวใจ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง
ที่สร้างแรงกระเพื่อมเบาๆ อยู่ตามมุมต่างๆ ของประเทศ

นัยของคำว่า “เรื่องเล่า-เด็ก-แปลง-เมือง”
จึงนับว่าความหมายที่ซ่อนพลังอยู่ไม่น้อย

เรื่องเล่า >>

เหตุการณ์ความเป็นไปที่เกิดขึ้นในแต่ละมุมบนโลกใบใหญ่ ล้วนมีมากมาย
หลากหลาย คงไม่อาจนับจำนวนได้ แต่จะมีสักกี่เรื่องราว ที่มีทั้งคุณค่าและ
ควรค่าแก่การบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพื่อเล่าขานสืบต่อกันไป หวังเพียงให้
ผู้คน ซึ่งอาจมีโอกาสรับรู้ ได้ประทับใจในเสี้ยวหนึ่งของความทรงจำ

หลายครั้งที่เรื่องเล่าสร้างความทรงจำที่ดี ยากจะลืมเลือน ในขณะที่อีกหลาย
เรื่องกลับเป็นตราประทับที่ผู้ประสบพบพานไม่ต้องการบันทึกไว้ในความทรงจำ
เรื่องเล่าบางเรื่องผลิดอกออกผล ต่อยอดความดีงาม กลายเป็นเรื่องบันดลใจ
ให้หลายคนลุกขึ้นมาก้าวเดินต่อ แต่บางเรื่องเล่า กลับสร้างความต่างพริ้ว
ในมโนสำนึกและจิตใจ

เรื่องเล่าเชิงบวก ล้วนเป็นพลังงานชั้นดี ในการหล่อเลี้ยงความดีงามให้ชีวิต
ในขณะที่เรื่องเล่าเชิงลบ ก็เป็นพลังงานชั้นเลว ที่จะฉุดรั้งและบั่นทอนทาง
เดินของชีวิต สำหรับมนุษย์คนหนึ่งแล้ว แน่แน่นอนว่าย่อมมีเรื่องเล่าทั้ง 2 ชนิด
ในอัตราส่วนที่แตกต่างกัน ไม่สำคัญว่าส่วนไหนจะมากกว่ากัน หากแต่สำคัญ
ที่มนุษย์ผู้นั้น จะชาญฉลาดแค่ไหนในการคัดสรรประดาเรื่องเล่าของตนเอง
และนำมาปรับใช้ให้ก่อเกิดความดีงามแก่ชีวิตต่อไปข้างหน้า

เด็ก >>

สิ่งมีชีวิตตัวเล็กๆ บนดาวเคราะห์ใบนี้ ที่เชื่อกันว่าพวกเขา คือ ผ้าขาว หากแต่อยากจะระบายสีเส้น ให้ผ้าแต่ละผืนนั้น ออกมาสวยสดงดงามหรือเลอะเทอะเปรอะเปื้อน อย่างไร ผู้ใหญ่ สิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมบนดาวดวงเดียวกัน ย่อมมีหน้าที่ และต้องไม่พึงปฏิเสธความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ นั่น นอกจากจะถูกวางตำแหน่งให้เป็น ผ้าขาว แล้ว อีกด้านหนึ่ง ยังมีความเชื่อว่า เด็ก คือ ความหวังมวลมนุษยชาติ ที่สามารถจะกำหนดทิศทางให้โลกหมุนไป ในทางเลวร้ายหรือดีงามอย่างไร ก็ย่อมได้

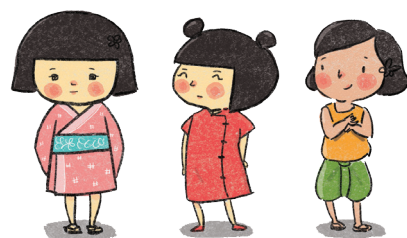

เด็ก เป็นมากกว่า ผลผลิตของกामารมณ์ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้อีกเช่นกันว่า สำหรับเด็กบางคน มีต้นทางชีวิตมาจากความผิดพลาดมิได้ตั้งใจ แต่เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว สิ่งมีชีวิตตัวน้อยเหล่านี้ ก็มีศักดิ์และสิทธิในการดำรงตนบนโลกใบเก๋านี้ได้อย่างเต็มภาคภูมิ

ในวัยอ่อนเยาว์ เด็ก นับเป็นภารกิจของผู้ดูแลทุกระดับ ตั้งแต่ญาติพี่น้อง ไต่รวมไปถึงสังคมภาพใหญ่ ที่ต้องเข้ามารับผิดชอบต่อไม่ใช่การบีบบังคับหรือกำหนดกฎเกณฑ์รัดกุมจนขาดจินตนาการส่วนตัว การเปิดพื้นที่ชีวิตของเด็ก จึงเป็นสิ่งดีงามที่ผู้เกิดก่อนตระหนัก ซึ่งคงมิใช่เพียงพื้นที่ทางกายภาพ หากต้องร่วมถึงพื้นที่ทางสังคมและทางจิตใจ

เด็ก ๆ พึ่งถูกกระทำด้วยความรักและให้เกียรติ และมีถูกปิดกั้นด้วยเหตุผลว่าเป็นเกิดทีหลัง ที่ต้องเชื่อฟังอย่างเดียว และอย่างที่ทราบกันดีว่าสถานการณ์ของเด็ก ๆ ในปัจจุบัน มิสู้จะปลอดภัยสักเท่าไร ซึ่งถ้ายังไม่ตระหนักตรงนี้ ก็มิต้องตื่นตระหนก ถ้าพวกเขาเหล่านั้นจะลุกขึ้นมาทวงพื้นที่ในความเป็นคนด้วยความชอบธรรม

แปลง >>

กระบวนการสำคัญ ที่ก่อตัวขึ้นมา เพื่อมีบทบาทในการปรุงแต่งและปรับเปลี่ยน กลไกบางประการ ที่อาจกำลังทำหน้าที่ของตัวเองอยู่อย่างบิดเบี้ยว การแปลง ว่ากันตามจริงแล้ว ก็มีต่างจากการล้มล้างสิ่งเก่า เพื่อหาสิ่งใหม่ทดแทน ทั้งนี้ก็เพื่อก่อร่างสร้างสิ่งที่เหมาะสมและสมบูรณ์สำหรับการนำมาต่อยอดต่อไป

เมือง >>

บ้านหลังใหญ่ ที่ผู้คนมาอยู่อาศัยรวมกัน บ้านหลังนี้ อาจยังไม่สมบูรณ์แบบ จึงมีพื้นที่บางส่วน จัดสรรไว้ให้ถูกอกถูกใจคนบางคน เท่านั้น เลยทำให้ใครอีกหลายคน ที่แม้จะอยู่บ้านเดียวกัน เกิดคำถาม ที่ต้องการหาคำตอบ อยู่ตลอดเวลา

เมือง คือ ผลผลิตของการปฏิสัมพันธ์ระดับสมาชิก ก่อปรด้วยโครงสร้างทางกายภาพและสังคม เป็นแหล่งหลอมรวมความแปลกแยกแตกทั้งในกระบวนการคิดและมโนสำนึก ให้ถนนทุกสายเหล่านี้นุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยมีการกระทบกระทั่งกันให้น้อยที่สุด

ดังนั้นแล้ว กระบวนการออกแบบเมืองจึงถือเป็นอีกภารกิจสำคัญของสมาชิกทั้งจะระดมสมอง เพื่อจัดวางบทบาทและหน้าที่ให้เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละคน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เมืองเป็นพื้นที่แห่งความปลอดภัย ที่ทุกคนพึงใจที่จะออกมาปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างที่ยั่งยืน

เหล่านี้แล้ว เรื่องเล่า เด็ก แปลง เมือง เมื่อนำมาผสมปนเป จนกลายเป็นวลีกระชับ ที่ว่า เรื่องเล่าเด็กแปลงเมือง น่าจะหมายรวมถึง พลังของเรื่องเล่าจากเด็ก อันสื่อเจตนาที่ดีต่อเมือง เพื่อให้เมืองในอุดมคติ กลายเป็นภาพจริงอันสมบูรณ์ และพร้อมจะส่งต่อไประหว่างรุ่นสู่รุ่นอย่างงดงาม

และเรื่องราวฉบับจากนี้ คือ 4 เรื่องเล่า - เด็ก - แปลง - เมือง ที่ควรค่าแก่การบันทึกไว้อย่างยิ่ง

สิ่งที่สำคัญกว่า การไปพาเด็กหาประสบการณ์
นอกห้องเรียนคือความเชื่อที่ว่า เด็กๆ มีศักยภาพ
ไปได้ไกล แค่ทุกวันนี้ เมืองที่เราอยู่ ไม่มีพื้นที่ให้
พวกเขาได้ ‘ปล่อยขง’ เท่านั้น”

เมืองในกรอบ ถูก ‘กาง’ ออก

ด้วยศิลปะข้างถนน ผลงานนักพ่นหน้าใหม่

เรื่อง : มะลิวัลย์ ปันสุข / ภาพ : กานต์ บุญเยาวลักษณ์

แนะนำตัวเอง ไม่ใช่เด็กเรียนเก่ง
จนไม่สามารถ ทำตามความคาดหวังของพ่อแม่ได้
เล่นเกมวัยวัยรุ่น ต้องใช้คำว่า เกเร ใช้เล่น
แต่เพราะได้รับโอกาสดีๆ จากครูบาอาจารย์ หลายคน
เขาเลยตั้งใจ อยากรับเป็น “พ่อพิมพ์” ตั้งแต่เป็นเพชรชี้

“ครูอาจารย์ หลายคนเปลี่ยนแปลงผมได้ จึงอยากให้ได้คนอื่น มีโอกาสได้
เจอแบบผม เลยเกิดความคิด เฮ้ย! ถ้ามีอาชีพสามารถเปลี่ยนโลก ที่มีอิทธิพล
ต่อความคิด ในประเทศนี้ น่าจะมีแค่ นักการเมือง ดารา อินฟลูเรนเซอร์
ซึ่งผมคงเป็นไม่ได้ จะเป็นหมอ ก็คงยาก สู้ทำยี่ห้ออาชีพนี้แหละครับ
ครู-อาจารย์ เลยมารับซะ” ดร.โต๊ป - พสุธา โกมลมาลย์ อาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร คณะมนุษยศาสตร์ สาขาพัฒนาชุมชน เริ่มต้นบท
สนทนา พร้อมรอยยิ้มกว้าง

ดร.โดฟ - พสุธา โกมลมาลย์ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์
สาขาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ก่อนเล่าให้ฟัง เด็บโตและไปเรียนหนังสือต่างถิ่น จนจบปริญญาเอก ก่อนจะกลับมาเป็นอาจารย์ และใช้ชีวิตที่บ้านเกิด นานกว่า 12 ปี แล้ว

และในช่วงเวลาที่ผ่านมา ด็อกเตอร์หนุ่มท่านนี้ มองเห็น “ปัญหา” ที่ตัวเขานั้น อยากเข้าไปเป็น “โซ่ข้อกลาง” ทำหน้าที่ให้บางอย่างดีขึ้น

“สกลนคร เป็นเมืองที่มี ชนบ ที่เคยมีมาและเป็นอยู่ เช่น ถูกกำหนดให้เป็นเมืองอนุรักษ์ ดังนั้นวิถีแห่งการอนุรักษ์ จึงพยายามคงสภาพเดิมไว้ แต่พอมีคนเจนาๆ ใหม่ๆ เข้ามา อยู่อาศัย ไลฟ์สไตล์ ความต้องการ รวมถึงทัศนคติของพวกเขา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ขณะเดียวกัน พื้นที่ที่เคยถูกมองว่าเป็นพื้นที่ในแบบที่เมืองต้องการ กลับไม่สอดคล้องกับความต้องการกับวิถีชีวิตของเด็กรุ่นใหม่” ดร.โดฟ ฉายภาพบ้านเกิด ที่เขาเห็น

และด้วยเหตุผลเหล่านี้เอง ทำให้เขาอยากสร้าง “พื้นที่” ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนเจนาๆใหม่ ให้เกิดขึ้น

เพราะเชื่อมั่นว่า ทรัพยากรสำคัญที่สุดของเมือง คือ ผู้คน แต่จะทำอย่างไร ให้พื้นที่ เมือง และผู้คน ไปด้วยกันได้ และจะสร้างเมืองแบบไหน ที่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้จริงๆ นั่นคือโจทย์ยาก ที่ต้อง “แก้มถการ” ให้ออก

POP CULTURE – บุคลิกเมือง ไปด้วยกันยังไง

“นักพินหน้าใหม่ พื้นที่ก(ล)างธงชัย” คือ เครื่องมือหนึ่งที่ดร.โดฟ ในฐานะคนต้นเรื่อง ริเริ่มขึ้น ภายใต้สมมติฐานคนรุ่นใหม่ มีศักยภาพและพลังมากพอ ที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมือง

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ต้องมีการ “กำหนดรูปร่าง” ให้พลังและศักยภาพดังกล่าว ผลิดอก-ออกผล กลายเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ และสอดคล้องกับเมืองด้วย

เพราะหากไม่มีกระบวนการเรียนรู้ ที่จะเข้าไปพัฒนาทักษะและความกล้า แล้วหละก็ คนรุ่นใหม่เหล่านี้ อาจถูกมองว่า เป็นสิ่งที่เมืองไม่ต้องการไปทันที

สิ่งที่คนรุ่นใหม่ในสลกนครต้องการคือ วัฒนธรรมแบบ POP CULTURE เลยมารู้ว่า มีอะไรพอจะทำได้และสอดคล้องกับบุคลิกของเมือง กระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ เกิดกรณีบุคคลนิรนาม ตระเวนพ่นสีบนกำแพงทั่วเมือง แต่เป็นรูปแบบที่ดูสกปรก จึงเกิดความคิดว่า ถ้าเด็กๆ อยากจะลองพ่น จะทำยังไงให้การพ่นที่เลอะเทอะ กลายเป็นการพ่นที่มีพลัง และผู้คนอื่นๆ สามารถใช้ประโยชน์จากการพ่นนั้นได้ด้วย”

“สิ่งที่คนรุ่นใหม่ในสลกนคร ต้องการคือ วัฒนธรรมแบบ POP CULTURE เลยมารู้ว่า มีอะไรพอจะทำได้และสอดคล้องกับบุคลิกของเมือง กระทั่งไม่นานมานี้ เกิดกรณีบุคคลนิรนาม ตระเวนพ่นสีบนกำแพงทั่วเมือง แต่เป็นรูปแบบที่ดูสกปรก จึงเกิดความคิดว่า ถ้าเด็กๆ อยากจะลองพ่น จะทำยังไง ให้การพ่นที่เลอะเทอะ กลายเป็นการพ่นที่มีพลัง และผู้คนอื่นๆ สามารถใช้ประโยชน์จากการพ่นนั้นได้ด้วย” ดร.โดพี ย้อนที่มาแนวคิด

ส่วนสถานที่ ซึ่งเปรียบเหมือนเป็นเวที “ปล่อยของ” นั้น เขาเลือกชุมชนกลางธงชัย ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ โดยให้เหตุผล

อยาก “กาง” พื้นที่เก่า เพื่อบอกเล่าให้คนรุ่นใหม่รู้จักประวัติศาสตร์ความเป็นมา

อยาก “กาง” สลกนคร ให้เปิดออกจากพื้นที่ใน “ขนบ” เพื่อทุกคนเข้าถึงได้มากขึ้น

หากในทางปฏิบัติ การจะอธิบายกับผู้คนในชุมชนกลางธงชัย ให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เข้าใจถึง “ศิลปะข้างถนน” ในแขนง กราฟฟิตี้ (Graffiti) ที่ใช้วิธีพ่นสีลงบนกำแพง เป็นรูปภาพตามแต่จินตนาการของผู้สร้างงานนั้น เขายอมรับว่าเป็นงานยากถึงขั้น เก็บไปฝัน (ร้าย) กันเลยทีเดียว

“ตอนลงพื้นที่ไปขอกำแพงจากคนในชุมชน บางกำแพงก็ให้ บางกำแพงก็ไม่ให้ มีอยู่กำแพงหนึ่ง ผมโดนต่อว่าอยู่หนึ่งชั่วโมง จนเก็บไปฝันเลยครับ” ดร.โดพี เล่าประสบการณ์จำไม่ลืม ก่อนหัวเราะอารมณ์ดี

ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ เหนือคาดหมาย

กล่าวสำหรับวัตถุประสงค์ ของโครงการ นักพ่นหน้าใหม่พื้นที่ก(ล)งธงชัย นั้น มีอยู่ 3 ข้อใหญ่ คือ หนึ่ง สร้างการสื่อสารว่า สลกนคร คืออะไร ผ่านสื่อรูปภาพเป็นงานกราฟฟิตี้ สอง เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ที่อยากลองทำ ได้ทำสิ่งที่พวกเขาอยากทำมานานแล้ว และ สาม เพื่อ “ท้าทาย” ทิศทางการพัฒนาเมือง

เบนซิน - รัฐวิสิทธิ์ สุดาชัย

และภายใต้การทำหน้าที่ “ประสานสืบทิต” อย่างเข้มข้นของดร.หนุ่มท่านนี้ งานกราฟฟิตี้ บนกำแพงย่านชุมชนเก่า จากฝีมือ “นักพ่นหน้าใหม่” หลายสิบชีวิต ก็ลุล่วงแล้วเสร็จ ในราวเดือนพฤศจิกายน 2564

แต่ละชิ้นงาน ล้วนมีความน่าสนใจ อยู่ในระดับที่สามารถ “ดึงดูด” ให้ผู้คนทั้งในจังหวัดสกลนครและพื้นที่อื่น พากันพูดถึง กลายเป็น “ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์” ภายในเวลาอันรวดเร็ว ขณะที่ผลลัพธ์เอง ดูเหมือนจะเกินคำว่า “บรรลุลวัตถุประสงค์” ไปมาก

“ตั้งใจให้การสอนกระบวนการให้เด็ก ที่มีพลังอยากพ่น มีพลังอยากทำอะไรใหม่ๆ ซึ่งประเด็นนี้ แน่ใจว่าได้แล้ว แต่สิ่งที่ได้มากกว่านั้น คือ ได้เห็นชุมชนกลับมาเข้มแข็งอีกครั้ง เห็นผู้คนชุมชนเข้ามาพูดคุยกัน เห็นเศรษฐกิจในชุมชนที่อาจเรียกว่าตายไปแล้ว กลับฟื้นมีชีวิต และยังได้เห็นคนสกลนคร มีการตั้งคำถาม และแสดงวิสัยทัศน์ใหม่ๆ ในการพัฒนาเมือง” ดร.โดฟี่ บอกอย่างนั้นก่อนพรุ้งรุ น้ำเสียงภูมิใจ

“และถ้าโฟกัสไปที่ตัวเด็ก สิ่งที่ได้ ผมว่ายิ่งกว่าเหนือความคาดหมาย เพราะเด็กได้ลองทำในสิ่งที่ไม่เคยได้ลอง และในความเป็นจริง พื้นที่หรือสิ่งที่เขาจะได้ทดลองทำในเมืองที่เขาอาศัยอยู่นั้น มันไม่เคยมี แต่การที่เขาได้มาพ่น ได้มาลองทำศิลปะข้างถนน นับเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้พวกเขารู้ว่าสิ่งที่ทำอยู่คืออะไร และความหมายของวัฒนธรรมย่อยคืออะไร”

ใดๆ ล้วน ขับเคลื่อนด้วย...ฟันเฟือง

ตลอดบทสนทนา ดร.โดฟี่ มักย้ำอยู่เป็นระยะ ตัวเขาเป็นเพียงหนึ่ง “ฟันเฟือง” ที่ทำหน้าที่ให้โครงการขับเคลื่อนไปได้เท่านั้น เพราะยังมีอีกหลายฟันเฟือง ที่เข้ามาช่วยหนุนเสริม และ “ฟันเฟือง” แรก ที่อาจารย์หนุ่ม ยินดีนำเสนอ นั่นคือศิษย์เอกของเขาเอง

คุณยายทองคำ กับกำแพงที่ลูกพน เป็นรูปของท่าน กระทั่งกลายเป็นจุดเช็กอิน ในพื้นที่กลางธงชัยไปแล้ว

เบนซิน - รัฐวิสิทธิ์ สุตาชัย นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์ สาขาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร บุคลิกคล่องแคล่วตามสไตล์เด็กรุ่นใหม่ แต่ยังแฝงไว้ด้วยความอ่อนน้อม เล่าให้ฟัง ถึงหน้าที่ได้รับมอบหมาย

“เริ่มแรกพวกผม พวกกันมาดูสถานที่ก่อน มาดูกำแพง มาขอใช้กำแพงจากคนในชุมชน บางกำแพงก็ของ่าย บางกำแพงเหมือนจะขอได้ แต่กลับมีปัญหาตามมา เป็นเรื่องเข้าใจกันผิดบ้าง” เบนซิน เล่า ก่อนยิ้มกว้างจนเห็นเหล็กติดฟัน

นอกจากทำหน้าที่ประสานกับชุมชนแล้ว เบนซิน ยังมีความรับผิดชอบอีกหลายเรื่อง เช่น วิ่งหาเงินมาให้ศิลปินไปขึ้นโปสเตอร์ข้างกำแพงตึกสูงหลายชั้น ทั้งยังมีโอกาสได้ช่วยพนัส ตามคำแนะนำของศิลปิน ที่มาร่วมให้ความรู้ด้วย

“ผมไม่เข้าใจงานศิลปะหรอกครับ แต่ชอบอะไรที่แปลกอะไรที่ใหม่ ซึ่งก่อนหน้านี้เคยเห็นตามสื่อ เห็นเขาไปถ่ายรูปกันตามกำแพงที่ภาพงานศิลปะสวยๆ ผมได้แต่คิด ทำไมบ้านเราไม่มีบ้าง” กระซิบบอกเงินๆ และเผยความรู้สึก

“พอมีโอกาสลงมือทำ ได้เห็นผลงานที่ได้ทำร่วมกับพี่ๆ ศิลปิน รู้สึกว่าตัวเองมีโอกาสดำทำอะไรดีๆ ให้กับเมืองของเรา มันมีความสุขนะครับ”

และอีกหนึ่ง “ฟันเฟือง” ที่ต้องเอ่ยถึง

เธอเป็นหญิงสาวร่างเล็ก แวตามุ่งมั่น รวากับมีเป้าหมายบางอย่างในใจ

“โรงเรียนแถวนี้ เป็นเหมือนโรงเรียนชายขอบของอำเภอเมือง เด็กของเรา จึงไม่ค่อยได้รับโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์อะไรที่แปลกใหม่ซักเท่าไร”

คุณครูนิ้วนาง - จิตภา ทศกร อาจารย์วิชาสังคมศาสตร์ ประจำโรงเรียนดงมะไฟวิทยา ตำบลดงขมิ้น อำเภอเมืองสกลนคร เกริ่นให้ฟัง

ทั้งเผยถึงเหตุผล ที่เธอเป็นแกนหลัก รับผิดชอบพาเด็กนักเรียนของโรงเรียนดงมะไฟฯ หลายสิบชีวิต ขึ้นรถสองแถว

เดินทางมาหลายสิบกิโล เพื่อเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนักพ่นหน้าใหม่ พื้นที่(ล)างธงชัย ตามคำชักชวนของดร.โดพี

“ถ้ามองบริบทเรื่องวิชาการในโรงเรียน เด็กๆ ย่อมได้ความรู้จากการอ่านอยู่แล้ว แต่สิ่งที่พวกเขาขาด คือ ทักษะชีวิต เลยอยากให้ลูกศิษย์ ได้เปิดโลก ได้มีประสบการณ์นอกห้องเรียนบ้าง” คุณครูนี้วาง บอก

ก่อนเอ่ยเสียงเรียบ จริงจัง

“แต่สิ่งที่สำคัญกว่า การไปพาเด็กหาประสบการณ์นอกห้องเรียน คือ ความเชื่อที่ว่า เด็กๆ มีศักยภาพไปได้ไกล แค่ทุกวันนี้ เมืองที่เราอยู่ไม่มีพื้นที่ให้พวกเขาได้ปล่อยของ เท่านั้น”

และหลังจากที่เด็กๆ มีโอกาสลงพื้นที่เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ความเป็นมาของชุมชน กระทั่งได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวของศิลปะข้างถนน ในนาม กราฟฟิตี้

ปรากฏว่า ลูกศิษย์ของคุณครูนี้วาง สามารถปลดปล่อยพลังสร้างสรรค์ ระเบิดศักยภาพออกมาให้เห็น ขนาดศิลปินรุ่นพี่ ถึงกับ “สตั้น...ไปหลายวิ”

“เด็กบางคน วันๆ มีสมุดสเก็ตช์ภาพติดตัวตลอดเวลา แต่จะมีประโยชน์อะไร ถ้าเขาวาดอยู่คนเดียว หรือทำไว้ดูของเขาคนเดียว ฉะนั้นเมื่อมีพื้นที่ ให้เขาได้มีโอกาสได้เปิดเผยความสามารถ ย่อมจะทำให้เขาไปได้ไกลแบบไม่มีใครคาดคิดมาก่อน” คุณครูนี้วาง บอกอย่างนั้น

ตัวแทนชุมชนสนิม ศิลปินถ่ายทอดวิชา

ชุมชนสนิม คือ ชื่อเรียกขานกลุ่มคนรุ่นใหม่หลายช่วงวัย ในตัวเมืองสกลนคร ที่มีความชื่นชอบและไลฟ์สไตล์คล้ายกัน โดยเฉพาะศิลปะข้างถนน ทุกแขนง

ทำให้ ออย-สุภัทร ฤทธิสุนทร หนุ่มรุ่นใหม่ หนึ่งในสมาชิกชุมชนสนิม ได้รับการชักชวนจากดร.โดพี เข้าร่วมเป็นศิลปิน ช่วยถ่ายทอดวิชาและเทคนิคการพ่น ให้กับบรรดานักพ่นหน้าใหม่ หลายสิบชีวิต

“ตั้งแต่บอย ตั้งแต่ปี 1998-1999 ตอนนั้นผู้ใหญ่ในจังหวัดหลายคนเห็นแล้วแซวกัน เฮ้! ป่ชอบ ป่ชอบ ก็ได้แต่ยิ้มรับ บอกขอบคุณครับ แต่ผมไม่เคยหยุดทำในสิ่งที่ชอบ เพราะมันไม่ใช่เรื่องผิด แล้วจะหยุดทำไม จริงมั๊ยครับ” ออย เริ่มต้นด้วยอธยาศัยยิ้มแย้ม เป็นกันเอง

ก่อนเล่าถึงประสบการณ์เป็นศิลปิน นำบรรดานักพ่นหน้าใหม่เข้าไปสร้างสรรค์งานศิลปะบนกำแพงในชุมชนกลางธงชัย ให้ฟังอย่างออกรส

“การนำงานศิลปะเข้าไป ผมจะตีโจทย์เรื่องชีวิตคนในชุมชน โดยดูเปอร์เซ็นต์ก่อนเลย คนมีอายุมากมั๊ย วัยรุ่นเยอะมั๊ย ถ้าคนมีอายุมากกว่า ต้องผลิตงานออกไปแบบไหน

ออย-สุภัทร ฤทธิสุนทร หนึ่งในสมาชิกชุมชนสนิม ในฐานะศิลปิน มาช่วยถ่ายทอดวิชากราฟฟิตี้

คุณครูนิ่วนาง – จิตาภา ทศคร

ถ้าผู้ใหญ่อยู่เยอะและกำแพงเป็นของผู้ใหญ่ ต้องทำงานให้ผู้ใหญ่เข้าใจที่สุด ทำปุ๊บให้รู้เลยว่าจะสื่ออะไร ทำให้ออกมาดี สวย ให้เขาโอเคกับผลงานเราให้ได้”

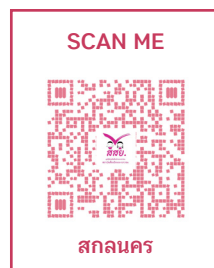
ออย ย้อนประสบการณ์ประทับใจ ให้ฟังอีกว่า

“กำแพง 4 บล็อก ที่ได้รับมอบหมาย ผมพ่นเป็นรูปพญานาค แต่เป็นพญานาคตามไอเดียของเรา ก็ไปบอกคุณป้า จะทำพญานาคสไตล์มังกร โอปเมืองหนองหานตามตำนาน คุณป้าบอกเอาเลยๆ พอผมวาดไปแค่กลางเรื่อง ท่านบอกต้องเอารูปเอาเทียนมาไหว้แล้วนะ ผมรีบอธิบาย บ่ ต้องห rokok ครับ มันเป็นงานศิลปะ ป้ารีบบอก โอว บ่ได้เพิ่นงมปานนี้ แล้วยกมือไหว้กำแพง ผมนี่ยิ้มแป้นเลย”

ดูเหมือนงานศิลปะข้างถนนครั้งนี้ ทำให้คนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ เข้าใกล้กันมากขึ้น

ออย พักหน้าเห็นด้วย ก่อนให้ความเห็นว่าคนสมัยเก่า เคยมองงานกราฟฟิตี้ เป็นสิ่งสกปรกตามกำแพง แต่ถ้าทำให้มันสวยงาม เขาจะเปลี่ยนความคิด การถ่ายต่องานโดยใช้สีสเปรย์ของเรา ต้องทำให้เข้าใจมากขึ้นว่า การมาพ่นนี้ ไม่ได้มาพ่นว่า ใครเป็นพ่อของสถาบันไหน แต่จะมาพ่นให้เป็นภาพที่มีทั้งความหมายและความสวยงาม

“แรงกระแทกจากงานนี้ กลับมาสูงมาก กระแทกทั้งผู้หลัก-ผู้ใหญ่ กระแทกทั้งคนในชุมชน แต่คำว่ากระแทกไม่ใช่กระแทกแบบเลวร้าย เป็นกระแทกแบบเป็นผลดีมากๆ เลยครับ” ออย ส่งท้าย ด้วยแววตาที่มีความสุข

เอี้ย - แววมณี อ่อนวน

บุม - ณันฐพล พุทธิวิสาร

จากใจ นักพ่นหน้าใหม่

ไล่เรียงเรื่องราว มาถึงกลุ่มเป้าหมายหลัก ในฐานะตัวละครเอกของโครงการ นักพ่นหน้าใหม่ โอกาสนี้มี บุม ใ้อิต เอี้ย และแก๊งจิ้ง ที่ขออนุญาตคุณครู สละเวลามาเป็นตัวแทนโรงเรียนดงมะไฟฯ ร่วมกันถ่ายทอดประสบการณ์

ชวนคุยเริ่มต้น เข้าไปเป็นนักพ่นหน้าใหม่ ได้ยังไง

บุม - ณันฐพล พุทธิวิสาร นักเรียนชั้น ม.6 ตอบแบบเหนียวๆ “ครูเพิ่ม แจ้งมาว่ามีโครงการงานไปพ่นเกี่ยวกับงานศิลปะ ผมชอบงานศิลปะอยู่แล้ว เลยไปกับเขาครับ”

ทำไมถึงชอบงานศิลปะ บุม ตอบแบบไม่ต้องหยุดคิด

“อยู่ในสายเลือดครับ พ่อก็ชอบวาดรูป พี่ก็ชอบวาดรูป ผมก็ชอบวาดรูป บางช่วงก็วาดการ์ตูน ตอนนีชอบแนวลายไทย” บุม บอกยิ้มๆ ก่อนโน้มตัวมากระซิบ “เรียนหนังสือ ยากกว่าวาดรูป อีกครับ”

คุยกันต่อถึงประสบการณ์นอกห้องเรียน ในพื้นที่กลางธงชัย บุม ยิ้มกว้าง ก่อนบอก “เป็นงานแรกเลยครับที่ได้

ไปพ่น ตอนแรกคิดว่าเส้นคงจะละเอียดอ่อน แต่มีพี่ๆ ศิลปิน มาบอกแนวทางพอลองทำก็ออกมาพอใช้ครับ ส่วนภาพที่ไปพ่น เกี่ยวกับปลา เป็นปลาลายไทย เพราะสกลนคร มีหนองหานเป็นเว็้งน้ำใหญ่ เลยมีน้ำ มีปลาเยอะ”

ส่วน เอี้ย - แววมณี อ่อนวน เล่าน้ำเสียงร่าเริง

“หนู ทำหน้าที่เดินดูงานค่ะ เพราะว่าหนูกลัวไปทำงาน พี่ๆ เขาพัง แต่มีพี่คนนึงให้ช่วยกันลงสีบนกำแพงตามจินตนาการ เลยได้ระบายสี อย่างที่อยากลง”

เมื่อได้เห็นภาพรวมทั้งหมดสำเร็จเสร็จแล้ว เอี้ย บอก “พี่ๆ เขาถ่ายทอดได้ เรียบร้อย เลิศหรูอลังการงานสร้างมากเลยคะ หนูคิดว่า ต้องมีนักท่องเที่ยวต้องอยากเข้าไปเดินเที่ยวชมแน่ๆ”

ลองถามว่า ถ้ามีคนมองมันเลอะเทอะ เอี้ย มีสีหน้าตกใจ ก่อนตอบ เป็นการเป็นงาน

“คงให้เขาติดตามแบบของเขา หนูไม่สามารถไปเปลี่ยนความคิดเขาได้ แต่สำหรับหนู มันไม่เลอะคะ มันคือความสวยงาม”

แก๊งจิ้ง - นริศรา จันทร์สวัสดิ์

ไอ้ต - ถนัมพรกร วันธงชัย

ขณะที่ ไอ้ต - ถนัมพรกร วันธงชัย หนุ่มน้อยที่วันนี้มาในชุดรด. บอกว่า ส่วนตัวเขาชอบแรพ ชอบกราฟฟิตี้ เป็นทุนอยู่แล้ว แต่ไม่ค่อยมีพื้นที่ให้แสดงออกมากนัก แต่หากมีเวลาว่าง ก็จะร้องเพลงแรพที่แต่งขึ้นเอง ถ่ายลงยูทูปบ้าง

เมื่อถามถึงงานกราฟฟิตี้ ที่ชุมชนกลางธงชัย ไอ้ต บอกสั้นๆ มันดูเท่ และ ย่อยง่าย

ด้าน แก๊งจิ้ง - นริศรา จันทร์สวัสดิ์ เผยให้ฟังตรงๆ

“ตอนแรกจะไปถ่ายรูปอย่างเดียว เพราะว่าหนูเหม็นสี แต่ไปถึงที่แล้ว เห็นพี่ศิลปินเขาพ่นกัน รู้สึกน่าลอง ในเมื่อมีโอกาสมาถึงตรงนี้แล้ว ควรจะได้ลองทำอะไรใหม่ ไม่ใช่มาถ่ายรูปเฉยๆ ” แก๊งจิ้ง สาวน้อย ม.6 ค่อยๆ น้ำเสียงแจ่มใส

“หนูนับถือพี่ๆ ศิลปินอาร์ต ทุกคนเลย ลีก็ราคาแพง ไหนจะหัวพ่นสีหลายๆ หัว ไหนจะกลิ่นของสีอีก มันไม่ได้ดีต่อร่างกายขนาดนั้นนะคะ คนจะทำงานนี้ได้ เขาต้องมีใจรักมาก จำได้วันนั้น แดดร้อนสุดๆ กว่าแฟนแต่ละกำแพงเสร็จก็ศิลปินบางคน ต้องขึ้นนั่งร้านชั้นสาม เพื่อขึ้นไปพ่นกำแพงตึก”

ความหวัง...ส่งท้าย

ก่อนที่ทีมงาน จะลากลับเมืองหลวง มีโอกาสคุยนอกรอบกับดร.โตศัพท์ อีกครั้ง จึงขออนุญาตถามแบบคนคุ้นเคยกันมากขึ้น

งานสอนหนังสือทุกวันนี้ คงไม่หนักมาก ถึงมีทั้งเวลาและพลังมาขับเคลื่อนงานกับชุมชนและเยาวชน

คู่สนทนา ยิ้มน้อยๆ ก่อนเปิดอก

“ผมได้ความภูมิใจ ที่บอกตัวเองได้ว่า เฮ้ย! เราสามารถทำอะไรได้มากกว่าการยืนสอนหนังสือในห้องเรียน และความเป็นอาจารย์จริงๆ มันไม่ได้แค่สอนหนังสืออย่างเดียวนะ ความเป็นอาจารย์จริงๆ คือ ควรสร้างโอกาสให้เด็กๆ ได้ใช้ศักยภาพของเขาได้เต็มที่ มากยิ่งขึ้นด้วย”

คำตอบจากดร.หนุ่ม ที่เพิ่งพบหน้าได้ไม่นาน ทำให้คนฟังอย่างเรารู้สึก ประเทศนี้...ยังพอมีความหวัง ☺

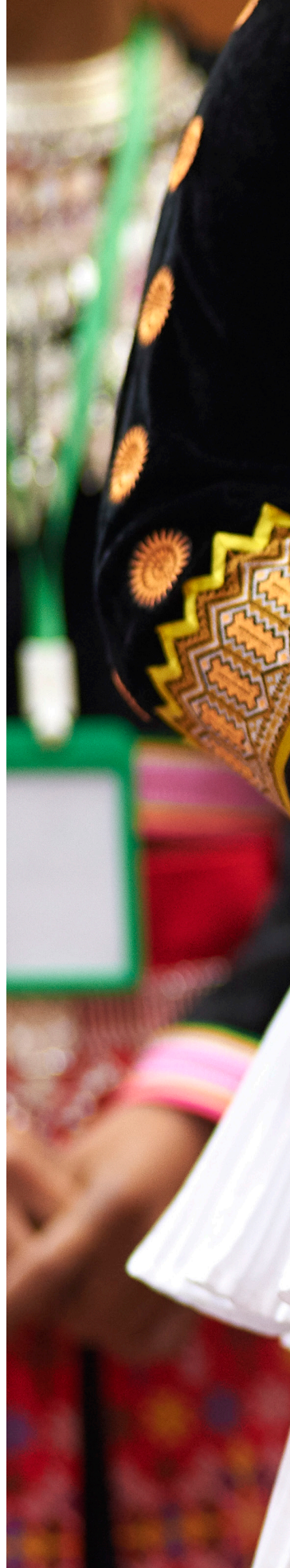
ร้อยรังสรรค์ เมล็ด(ชาติ)พันธุ์ รวันงอกงาม

เรื่อง : มะลิวัลย์ ปันสุข / ภาพ : สายัณห์ ชื่นอุดมสวัสดิ์

...สิ่งที่พบเห็นมาตลอดนับสิบปี คือ กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มเปราะบาง มีความด้อย และเกิดความเหลื่อมล้ำ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ มีความเจริญ มีความศิวิไลซ์ ที่คนในเมืองไม่มี โดยเฉพาะเรื่องของ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม”

ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ระบุว่า ประเทศไทย มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทางประวัติศาสตร์ ทางภาษา และทางวัฒนธรรมของประชาชน ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ และชนเผ่าต่างๆ ที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน ปัจจุบันมีกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาอยู่ราว 70 กลุ่ม กระจายอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศ

ซึ่งชาติพันธุ์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายนั้น ส่วนใหญ่ผสมกลมกลืนกัน ภายใต้ นโยบายบูรณาการของรัฐ และมีฐานะเป็นพลเมืองของรัฐไทย แต่เป็น “กลุ่มเสี่ยง” ที่มีโอกาสจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สูงกว่าผู้คนกลุ่มอื่น และแทบทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ต่างประสบปัญหาในหลายมิติ นับตั้งแต่ ความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

แม่สะเรียง เมืองสร้างสุข เคารพความหลากหลาย

“โครงการแม่สะเรียง เมืองสร้างสุข” นับเป็นอีกหนึ่งบทเรียน ภายใต้ MIDL for Inclusive Cities เกิดขึ้นภายใต้แนวคิด เมืองแห่งการเคารพความหลากหลายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรม

ดำเนินโครงการโดยนักเรียนชั้นม.ปลาย ของโรงเรียนแม่สะเรียงบริพัตรศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมี ครูบ๊อบบี้ - ศุภกิจ พึ่งบุญ อาจารย์หนุ่มวัยสามสิบเศษ ประจำโรงเรียนแม่สะเรียง เป็นผู้ดูแล

การพูดคุยกันในครั้งนั้น ครูบ๊อบบี้ บอกว่า เป็นคนอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่มาเป็นครูอยู่ที่อำเภอแม่สะเรียง ได้กว่า 8 ปีแล้ว สอนวิชาสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์สากล ให้กับนักเรียนม.ปลาย มีหลักในการสอนคือ สร้างกิจกรรม ฝึกให้เด็กคิดนอกกรอบ

“การสอนในห้องเรียน ถูกจำกัดด้วยตัวชีวิต มาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ พอนำเด็กออกมาทำกิจกรรมข้างนอก เด็กสามารถแสดงออก หรือสื่ออะไรบางอย่างให้ผู้ใหญ่อย่างเรา เกิดความเข้าใจพวกเขา ผมจึงเชื่อว่าการเรียนในห้องเรียนนั้น ยังไม่พอ” ครูบ๊อบบี้ เผยแนวคิดในแบบของเขา

การสอนในห้องเรียน ถูกจำกัดด้วยตัวชีวิต มาตรฐาน หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ พอंनाเด็กออกมาทำกิจกรรม ช่างนอก เด็กสามารถแสดงออก หรือสื่ออะไรบางอย่าง ให้ผู้ใหญ่อย่างเราเกิดความเข้าใจพวกเขา ผมจึงเชื่อว่า การเรียนในห้องเรียนนั้น ยังไม่พอ”

ครูบ๊อบบี้ - ศุภกิจ พึ่งบุญ

แม่สะเรียง เมืองสร้างสุข จึงเป็นกิจกรรมนอกห้องเรียน ที่ครูบ๊อบบี้ ผลักดันให้เกิดขึ้น ภายใต้แรงหนุนเสริมจาก สสย. มีเป้าหมายสร้างความเข้าใจในชุมชน เพื่อลดปัญหา ในเรื่องความแตกต่าง ผ่านแกนนำเยาวชนกว่า 40 ชีวิต ซึ่งมีความแตกต่างกัน ทั้งชาติพันธุ์ และศาสนา

หลังจากที่มีการใช้เครื่องมือหลากหลาย เพื่อขับเคลื่อน โครงการนั้น ได้มีมุมมองจากแกนนำเยาวชนสะท้อนออกมาว่ายังพบการดูถูก การบูลลี่ (Bully) ในเรื่องของการพูด การใช้ภาษาแม่ หรือภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์

พวกเขาจึงอยากสื่อสารเรื่องของภาษา ให้สังคมภายนอก เข้าใจ ถึงที่มาภาษาของพวกเขาคืออะไร ทำไมพวกเขาจึง ต้องใช้ภาษาแบบนี้ และทำไมพวกเขาถึงพูดไม่ชัด

“กิจกรรมทั้งหลายของ แม่สะเรียง เมืองสร้างสุข เป็น กิจกรรมที่เด็กๆ อยากชวนให้ผู้คน มารู้อักและสร้าง ความเข้าใจถึงความหลากหลายของภาษา วัฒนธรรม และ ชาติพันธุ์ เพื่อลดอคติที่อาจฝังรากลึก” ครูบ๊อบบี้ เผยด้วย แววตามีความหวัง

ก่อนบอกยิ้มๆ

“ถามว่ากิจกรรมนี้ บรรลุวัตถุประสงค์หรือเปล่า ต้องบอก ว่าในความเป็นจริง ยังมีผู้คนจำนวนหนึ่ง ไม่เปลี่ยน มุมมองที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ขณะที่ชาติพันธุ์เอง ยังมี ความคิดที่ว่า ต้องพูดภาษาไทยให้ชัด ถึงจะเข้าไปในชุมชน ไปเชียงใหม่ ไปกรุงเทพฯ ได้ ไม่งั้นจะอายเขา”

ผ้าปักชาติพันธุ์ ภูมิปัญญา สง่าผาผาย

เมืองแห่งความเท่าเทียมทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ของโรงเรียนสั๊กงามประชาสรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร นับเป็นอีกหนึ่งบทเรียนที่หลากหลาย ของโครงการ MIDL for Inclusive Cities

อาจารย์หนู – รศ.ดร.ณัฐธาดา วงษ์นายะ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในฐานะพี่เลี้ยงคนสำคัญ ย้อนที่มาที่ไปของงานนี้ให้ฟังว่า ชาติพันธุ์อิวเมี่ยน ในประเทศไทย ส่วนใหญ่มีชุมชนอยู่แถบพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ส่วนในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ก็มีชุมชนกระจายอยู่ในหลายพื้นที่

และด้วยความที่ตัวอาจารย์หนูเอง มีความสนใจและทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องชาติพันธุ์มาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีโอกาสร่วมงานกับสสย. ในประเด็นของ MIDL for Inclusive Cities จึงอยากเสนอแง่มุม ของชาติพันธุ์ อิวเมี่ยน ในจังหวัดกำแพงเพชร ที่หลายคนอาจมองไม่เห็นมาก่อน

“จากการทำงานเรื่องชาติพันธุ์ สิ่งที่พบเห็นมาตลอดนับสิบปี คือ กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มเปราะบาง มีความด้อยและเกิดความเหลื่อมล้ำ ทั้งที่เป็นความจริงแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ มีความเจริญ มีความศิวิไลซ์ ที่คนในเมืองไม่มี โดยเฉพาะเรื่องของภูมิปัญญา และวัฒนธรรม” อาจารย์หนู แสดงทรรศนะ

ดังนั้นจึงเป็นที่มาของ “ผ้าปักอิวเมี่ยน” ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นสื่อสำคัญในโครงการ เมืองแห่งความเท่าเทียมทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

“ผ้าปักอิวเมี่ยน คือ วัฒนธรรมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์อิวเมี่ยน ที่กำลังจะสูญหาย เพราะลูกหลานไม่เห็นคุณค่า ส่วนคนเผ่าคนแก่ ก็ไม่กล้าที่จะถ่ายทอดให้ใคร เพราะคิดด้อยค่าตัวเอง เนื่องจากไม่ได้เรียนหนังสือ พูดภาษาไทยไม่ได้”

“เมืองแห่งความเท่าเทียมทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม จึงจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ และทำงานร่วมกัน ของคน 3 วัย เด็ก พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย กระทั่งเกิดความเข้าใจ ซึ่งกันและกันมากขึ้น เด็กเห็นคุณค่าวัฒนธรรม ของตัวเอง ไม่อายที่จะบอกใครว่าเป็นอ้าวเมียน คนรุ่น พ่อรุ่นแม่ กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ส่วนคนเฒ่า คนแก่ เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง และร่วมถ่ายทอด ภูมิปัญญาผ้าปัก อย่างสง่าง่าเผยแพร่” อาจารย์หนู เล่าด้วย น้ำเสียงปลาบปล้ำ

ถามอาจารย์หนู เมืองของทุกคนสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ จะมีหน้าตาอย่างไร ได้รับคำตอบกลับมาแบบเข้มๆ

“เมืองแห่งความเท่าเทียม เมืองของทุกคน เอาเข้าจริง คงเป็นแค่อุดมคติ ทุกวันนี้ ใครมีเงินก็ได้รับการยอมรับ นับหน้าถือตา คนเราใช้เงินนำ จนทำให้ขาดการมองคุณค่า บางอย่าง ที่ทำให้อยู่ร่วมกันแล้วมีความสุข เคารพกัน ไม่แบ่งแยก หรือไม่ด้อยค่าคนอื่น”

“ จากการทำงานเรื่อง ชาติพันธุ์ สิ่งที่พบเห็นมาตลอด นับสิบปีคือ กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มเปราะบาง มีความด้อย และเกิดความเหลื่อมล้ำ ทั้งๆ ที่ ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ มีความเจริญ มีความศิวิไลซ์ ที่คนในเมืองไม่มี โดยเฉพาะเรื่อง ของภูมิปัญญา และวัฒนธรรม จึงเป็นที่มาของ“ผ้าปักอ้าวเมียน” ซึ่งถูกนำมาใช้ เป็นสื่อสำคัญ ในโครงการ”

เมื่อ เมืองท่าเทียม อาจเป็นได้แค่อุดมคติ ในฐานะคนทำงาน ที่พยายามผลักดันให้เกิดขึ้นจริง ต้องมีวิธีคิดอย่างไร อาจารย์หนู ยิ้มกว้าง ก่อนบอกสั้นๆ “ทำงานต่อไป แค่นี้ทำได้ เพราะไม่สามารถแบกโลกไว้ได้คนเดียว”

เตหน่ากู ความภูมิใจ ของชาวปกากะญอ

“ชาติพันธุ์ปกากะญอ” หรืออีกชื่อคือ “ชาวกะเหรี่ยง” ที่หมู่บ้านยะพอ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก นั้น มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ “ช้าง” มายาวนาน

ภาษาที่พวกเขา ใช้เรียกสัตว์เลี้ยงใช้งาน ซึ่งเปรียบเป็นเหมือนคู่ทุกข์คู่ยากนี้ว่า “กะซอ”

นอกจาก กะซอ ที่พวกเขารักและหวงแหนแล้ว ปกากะญอ แห่งหมู่บ้านยะพอ ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นความภาคภูมิใจ

“เตหน่ากู เป็นเครื่องดนตรีที่ฟ้าประทานให้กับชาวกะเหรี่ยง” เอ็มมานูเอล ตาดิ ชายหนุ่มปกากะญอ วัยสามสิบเศษ ในฐานะผู้รู้เรื่องของเครื่องดนตรีเตหน่าแห่งอำเภอพบพระ ให้คำจำกัดความอย่างนั้น

ก่อนบอก เตหน่ากู เปรียบเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ที่ไม่เบียดเบียนใคร ทำจากวัสดุธรรมชาติเป็นไม้แห้งๆ ซึ่งไม่มีใครนำไปใช้ประโยชน์ส่วนสายตีด สมัยก่อนทำจากเถาวัลย์ ที่ขึ้นรกตามป่า กระทั่งปัจจุบัน ส่วนใหญ่ทำจากสายเบรกจักรยานที่ไม่ใช้แล้ว

และด้วยความที่ เอ็มมานูเอล นั้น มีความสามารถเกี่ยวกับเครื่องดนตรีของชาติพันธุ์ดังกล่าว ทาง ดร.สุวิษษาภรณ์ ขนิลกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยะพอ จึงเชิญเขามาเป็นครูผู้ฝึกสอนเตหน่าให้กับ **คุณครูต้น - ตราการ** คำเกิด ในฐานะผู้ควบคุมวง และนักเรียนในชมรมรักกะซอเตหน่าอีกนับสิบชีวิต

ชาย - เด็กๆที่หมู่บ้านยะพอ
 ขวา - เตหน้ากู เครื่องดนตรี
 แห่งความภาคภูมิใจของ
 ชาวปกากะญอ

ลดความเหลื่อมล้ำ ลดช่องว่างในสังคม และเป็นเครื่องมือ
 ทำให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมาได้เต็มที่
 ผ่านบทเพลง ผ่านดนตรี” ดร.สุวิชาภรณ์ บอกเล่าถึง
 วัตถุประสงค์ต้นทางของโครงการเยาวชนพลเมืองรักษ์
 กะชอเตหน้า ที่ทำงานร่วมกับกับทางสสย. ภายใต้แนวคิด
 MIDL for Inclusive Cities

“ความจริงตอนแรกๆ พวกหนูไม่รู้จักเครื่องดนตรีเตหน้า
 ชะด้วยซ้ำค่ะ เพิ่งจะมาได้ยินชื่อ และคนในหมู่บ้านยะพอ
 ที่เล่นเตหน้าเป็น เหลือแค่ 2-3 คน ส่วนใหญ่เป็นคนแก่
 หนูเลยอยากจะได้เล่น อยากรักษาไว้ เพราะมันใกล้หายไป
 ผู้คนเขาไม่ค่อยรู้จักกันแล้ว และวัยรุ่นในหมู่บ้าน ก็ไม่ค่อย
 สนใจกัน พวกเรา เลยเอากีตาร์มาเล่นด้วย ผลสมผสานกัน
 เพื่อให้คนรุ่นหลังสนใจ” ศศิ - ศศิธร เจริญลักษณ์
 นักร้องนำวงรักษ์กะชอเตหน้า แห่งโรงเรียนบ้านยะพอ
 บอกกับเราอย่างนั้น

ดร.สุวิชาภรณ์ ชนิลกุล

เมื่อหันไปตั้งคำถามกับเอ็มมานูเอล ในฐานะผู้ถ่ายทอด
 การละเล่นเครื่องดนตรีเตหน้า ให้กับปกากะญอ รุ่นใหม่ มี
 ความคาดหวังอย่างไร หรือไม่ เขานิ่งนึกครุ่นหนึ่ง ก่อนพรั่ง
 ความรู้สึก

โดยมุ่งหวังให้นักเรียนในโรงเรียนบ้านยะพอ ซึ่งส่วนใหญ่
 เป็นลูกหลานปกากะญอ ได้มีโอกาสซึมซับ และช่วยกัน
 สืบทอดรักษาสุทธิภาพทางวัฒนธรรม ของพวกเขา
 นั้นเอง

เวลาเขาเข้าไปในเมือง บางครั้งตะโกนเรียกเพื่อนเป็น
 ภาษากะเหรี่ยง แต่เพื่อนของเขาไม่หันมาเลย คงเพราะ
 อาย บางคนใส่ชุดกะเหรี่ยง เวลาใส่เดิน จะบิดไปบิดมา
 กลัวคนอื่นจะรู้ว่าเป็นคนดอย

“เครื่องดนตรีเตหน้า สามารถทำให้นักเรียนซึ่งเป็น
 ลูกหลานปกากะญอ ได้เห็นคุณค่าในตัวเอง สามารถที่จะ

ฉะนั้นสิ่งเดียว ที่เขาหวังใจไว้ลึกๆ คือ “อยากให้เด็กๆ
 กลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ต้องอาย...กำพิตตัวเอง” 🍀

อยากเห็น “เมือง” สร้างด้วยใจ อยากได้แค่...ความเท่าเทียม

เรื่อง : มะลิวัลย์ ปันสุข / ภาพ : สายัณห์ ชื่นอุดมสวัสดิ์

เมืองแห่งความเท่าเทียม นับรวมทุกคน ไม่มีการแบ่งแยก
ชนชั้น วรรณะ ซึ่งไม่ได้หมายถึง กาส หรือ เจ้านาย
แต่หมายถึง อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล เช่น คนพิการ
คนชรา คนท้อง จะเป็นเมืองน่าอยู่ ถ้าคนที่มีความหลากหลาย
สามารถอยู่ใช้งาน และสามารถกำหนดชะตาชีวิตของตัวเองได้
โดยปราศจากการครอบงำทั้งปวง”

สุรียา แสงแก้วผัน นักเรียกร้องสิทธิเพื่อผู้พิการ

“ใจสร้างเมือง” คือ ความพยายามของกลุ่มคนเล็กๆ ที่
ต้องการสื่อสารว่าด้วยเรื่องของความเสมอภาคเท่าเทียม
สิทธิ และโอกาสของผู้พิการในสังคม โดยมีสถาบันการศึกษา
ระดับชาติอย่าง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มช.) เป็นฉากสำคัญ

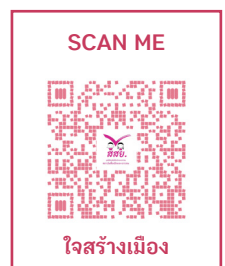
“โครงการใจสร้างเมือง มีเยาวชนเป็นฐาน เพราะเชื่อ
ว่าเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเมือง
ค่อนข้างมาก ทั้งปัจจุบันและอนาคต” ผศ.ดร.ไพลิน
ภูจินาพันธ์ คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มช. ในฐานะเจ้าของโครงการ บอกถึงจุดเริ่มต้นของแนวคิด

ส่วนกลุ่มเยาวชนกลุ่มเป้าหมายของโครงการนั้น ผศ.ดร.
ไพลิน บอก เบื้องต้นตั้งไว้ที่กลุ่มเด็กในเขตเมือง กลุ่มเด็ก
พิการ และกลุ่มนักศึกษา มช. แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของ
เวลาและขอบเขตการทำงาน ในปีแรกของการดำเนิน
โครงการ จึงโฟกัสไปที่กลุ่มเด็กพิการในมช. เป็นจุดเริ่มต้น

“เด็กพิการ มีความเป็นมนุษย์ แต่มีข้อจำกัดทางสรีระ
ร่างกาย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่การใช้ประโยชน์ของ
เมืองได้เหมือนเด็กทั่วไป และเชื่อว่ายังมีเด็กอีกหลายกลุ่ม
อย่าง เด็กชาติพันธุ์ เด็กในชุมชนแออัด หรือ เด็กจาก
พื้นที่ราบสูง อีกจำนวนมาก ที่ยังไม่ค่อยได้รับโอกาส หรือ
ได้รับการเหลียวแล เข้ามาสู่การใช้พื้นที่ของเมืองอย่าง
เต็มที่” ผศ.ดร.ไพลิน อธิบาย

อย่างไรก็ตาม การจะทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ มี “แว่นใหม่”
ใส่มองไปที่กลุ่มเด็กพิการในสังคม และมอบโอกาส
ให้พวกเขา ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม ทั้งสิทธิและ
โอกาสนั้น

“เครื่องมือ” อันหลากหลายซึ่งจะ
เข้ามาทำหน้าที่สื่อในการสร้าง
Change Agent หรือกุญแจของ
การเปลี่ยนแปลง นับว่ามีความ
สำคัญอย่างยิ่ง

สุริยา แสงแก้วฝัน นักเรียกร้องสิทธิเพื่อผู้พิการ กับพาหนะคู่กาย

สำหรับ โครงการใจสร้างเมือง เอง ได้เลือกเอา “หนังสือ” มาใช้ เป็นหนึ่งในอาวุธประสิทธิภาพสูง โดยมี อาจารย์เอื้อย – ผศ.ดร.ชนินทร เพ็ญสุตร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มช. รับผิดชอบ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง

“สอนรัฐศาสตร์ ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ การทำหนังสือ การติดต่อ จึงเท่ากับศูนย์ แต่มีความชอบเป็นทุนอยู่บ้าง ประกอบกับได้ทีมซึ่งเป็นนักศึกษาจากสาขาสื่อสารมวลชน เลยทำให้ผลิตงานออกมาได้” อาจารย์เอื้อย ออกตัว อย่างนั้น

ก่อนเล่าให้ฟัง ถึงที่มาที่ไป ของ ABOUT US (อะเบาทู อัส) หนังสือที่ว่ากันว่า สร้างแรงกระเพื่อมได้หนักหน่วง ตั้งแต่ยังไม่ได้ลงมือสร้าง

“มีคลาสที่สอนนักศึกษาปีหนึ่ง ชื่อวิชา การเป็นพลเมือง หรือ Citizen Shift เป็นคลาสที่ฟังดูน่าเบื่อ เลยพยายาม

หากิจกรรมให้นักศึกษาทำ โดยให้ไปถ่ายรูปในมหาวิทยาลัย มา 3 รูป ที่คิดว่าเห็นแล้วไม่โอเค แต่ทุกคนจะไปถ่ายภาพเกี่ยวกับปัญหารอบตัว เช่น ถังขยะล้นบ้าง ห้องน้ำสกปรกบ้าง แต่มีอยู่หนึ่งคน ซึ่งถ่ายรูปแตกต่างออกไป” อาจารย์เอื้อย ย้อนความทรงจำ

และบอกให้ฟังต่อ นักศึกษาคนดังกล่าว ถ่ายรูปทางลาดที่จะไปสู่ห้องสมุด แต่ทางลาดกลับมีไม้มากั้นเหมือนไม่ให้รถจักรยานยนต์ข้าม แต่รู้หรือไม่ว่าไม้กั้นนั้น ส่งผลให้เพื่อนของเขาเป็นนักศึกษาผู้พิการ ซึ่งนั่งวีลแชร์ ข้ามไปไม่ได้ และมีรูปเป็นทางลาดชันขึ้นตึก เหมือนจะดูดี แต่ชันเกินไป เพื่อนของเขาเซ็นวีลแชร์ขึ้นไปไม่ได้ และรูปฟุตบอล ซึ่งควรจะเซ็นวีลแชร์ไปได้ แต่มีมอเตอร์ไซค์จอดเกะกะไปหมด

สำหรับนักศึกษาคนดังกล่าวที่ได้รับรางวัลในครั้งนั้นชื่อ “ดิวิ” ซึ่งเปรียบเสมือนคนจุดประกาย ให้เกิดหนังสือเรื่อง ABOUT US ที่ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของเขา และเพื่อนผู้พิการในมช. อีกหลายชีวิต

ผศ.ดร.ไพลิน ภูจินาพันธ์ คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มช. (ขวา)
แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กับ สุรียา แสงแก้วฝัน นักเรียกร้องสิทธิเพื่อผู้พิการ

“อยากให้รางวัลนักศึกษา
คนนี้ จำได้ว่าวันนั้นสอนที่
ชั้น 3 บนตึกของคณะ เอ้า! นักศึกษาคน
ไหนถ่ายรูปพวกนี้ มารับรางวัลจากอาจารย์
และความที่ห้องมันใหญ่ รู้สึกว่าทำไมเขาลุก
ขึ้นมาช้าจังเลย เลยเร่งให้ลุกมาเร็วๆ หน่อย
จะได้สอนเรื่องอื่นต่อ”

“สุดท้ายมารู้ว่าการที่เขาลุกขึ้นมาช้าเพราะ
เขาพิการทางขา เรา รู้สึกผิดเลย คือ ไม่ทัน
คิดว่าเขาพิการ เพราะเห็นแค่ครึ่งตัว พอลุก
ขึ้นปุ๊บ ทั้งคลาส เกิดสภาวะเดดแอร์ ตัวเรา
เองก็เจ็บบ เพราะละลายที่ไม่รู้จักลูกศิษย์
มาก่อน” อาจารย์เอื้อย เล่าก่อนยิ้มเขินๆ

หนังสือ สร้าง Impact ทั้งบวก ทั้งลบ

หลังจากหนังสือเรื่อง ABOUT US ผลิตออกมาเสร็จ
สมบูรณ์แล้ว ทางผู้รับผิดชอบโครงการใจสร้างเมือง
ต่างพากัน นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวาระต่างๆ เช่น
ส่งไปฉายตามเทศกาลหนังสือ หรือ ฉายในการประชุม
วิชาการนานาชาติ

แต่การนำไปขยายผลที่น่าจะสร้าง “แรงกระแทก”
ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด เห็นจะเป็นการกำหนดให้
“เฟรชชี มช.” ทั้งหลักสูตรไทยและอินเตอร์ทุกคน
ที่ต้องได้ดูหนังสือเรื่องนี้

ซึ่งที่ผ่านมา มีเด็กมช.เกือบ 2 หมื่นคน ได้รับประสบการณ์
ตรงจากหนังสือ ที่บอกเล่าการใช้ชีวิตของนักศึกษาพิการ
ในรั้วมหาวิทยาลัยของพวกเขาเอง

บนซ้ายขวาและขวาล่าง - สภาพบางส่วนในมช. ที่อาจยังไม่เอื้อต่อผู้พิการ มากนัก
 ล่างซ้าย - จากซ้ายไปขวา สุรียา วาวา กล้า

“ผลตอบรับหลังจากที่นักศึกษาของเราได้ดูหนังสือสั้นเรื่องนี้แล้ว มีทั้งบวก ทั้งลบ ซึ่งเป็นสิ่งที่คิดไม่ถึงเหมือนกัน” อาจารย์เอื้อย ย้อนเรื่องราว แววดตาเป็นประกาย

ก่อนขยายความให้ฟังต่อ ABOUT US เป็นเรื่องของสิทธิผู้พิการในมช. พุดถึงปัญหาซึ่งปรากฏอยู่อย่างเห็นได้ชัด เช่น ห้องน้ำในมหาวิทยาลัยนั่งรถเข็นไปถึงแล้วประตูล็อกหรือต่อให้เปิดก็มีช่องใช้วางเต็มไปหมด ซึ่งโดยส่วนตัวไม่รู้สึกว่าเป็นประเด็นใหม่อะไร เพียงแค่มีการนำมาฉายภาพให้คนทั่วไปได้มีโอกาสรับรู้มากขึ้นเท่านั้น

แต่ปรากฏว่ามีนักศึกษาหลายคน ดูแล้วร้องไห้ เกิดความรู้สึกหดหู่ แต่ก็มีอีกกลุ่มหนึ่งที่รู้สึก “อิน” ถึงขั้นฮึกเหิมเลยทีเดียว

“มีนักศึกษาต่างชาติคนหนึ่งส่งข้อความมาหา บอกจะออกเงินค่าก่อสร้างทางลาดให้เพื่อนผู้พิการในมช. ต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไรให้บอกมา เลยต้องอธิบาย ถ้าจะทำอะไรแบบนั้นได้ คงต้องมีขั้นตอนบางอย่าง ไม่ใช่อยากทำก็ทำได้เลย” อาจารย์เอื้อย เล่า ก่อนหัวเราะเบาๆ ในลำคอ

“นอกจากนี้ ตอนที่นำหนังสือสั้นมาฉายที่คณะ โดยมีผู้ชมเป็นนักเรียนมัธยมฯ ปลาย จากหลายโรงเรียน ซึ่งก่อนหน้าที่หนังสือฉาย เอ็ง นศ. พิการหนึ่งในผู้ถ่ายทอดเรื่องราวเห็นรถเข้ามา ยังไม่ค่อยมีใครหลบให้ เหมือนเขาไม่ได้ถูกมอง แต่พอหนังสือฉายจบ มีการเปลี่ยนแปลงในมุมมองผู้ชมคือ หลังจากนั้น เอ็ง จะเข็นรถไปทางไหน ทุกคนจะหลบให้ แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่เปลี่ยนไป พร้อมกับการตั้งคำถาม ถึงคำว่า เมืองสำหรับทุกคน” อาจารย์เอื้อย ถ่ายทอดปรากฏการณ์น่าประทับใจในครั้งนั้น

ใครก็ได้ช่วยรับฟัง และนำไปคิดต่อ

อย่างที่เกริ่นถึงไว้เมื่อช่วงต้น สำหรับแรงบันดาลใจของหนังสือ ABOUT US ที่มาจาก ดิว - จักรพงษ์ มีสัตย์ใจ ซึ่งเป็นผู้พิการกล้ามเนื้อซีกซ้ายอ่อนแรง โดยช่วงที่เราได้มีโอกาสพูดคุยกัน เขากำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มช.

เมื่อถามสำเร็จการศึกษาแล้วอยากทำงานอะไร ดิว บอกตั้งใจจะสอบก.พ. เพราะอยากเป็นข้าราชการ

ในอนาคตอันใกล้ ต้องออกไปใช้ชีวิตนอกรั้วมหาวิทยาลัยแล้ว อยากส่งเสียงบอกใคร อย่างไร บ้างมั๊ย คำถามนี้ ดิวตอบจริงจังว่า การออกแบบเมือง อยากให้มองภาพรวมไม่จำเป็นที่ต้องเป็นเฉพาะกลุ่มผู้พิการ แต่อาจเป็นในส่วนของผู้สูงอายุ หรือไม้ก็เด็กด้วย

ยกตัวอย่างง่ายๆ เช่น รถขนส่งสาธารณะ มีระบบ AI ส่งเสียง ตอนนี้แค่จนถึงจุดไหนแล้ว หลายแห่งยังไม่มี หรือห้องเรียน มีอักษรเบลล์ด้วย เหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุน อาจไม่ต้องดีที่สุด แต่อยากให้เพื่อนๆ ทุกประเภทไม่ใช่เฉพาะพิการด้านร่างกาย ได้รับโอกาสให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตได้อย่างคนปกติ

“สิ่งเหล่านี้คิดว่าต้องใช้เวลา แต่สิ่งสำคัญกว่านั้นอยู่ที่ Mind Set ของแต่ละคนด้วย อย่างห้องน้ำสำหรับคนพิการ ที่ เอ็ง เล่าไว้ในหนังสือ เห็นได้บ่อยเลยว่าไม้ไว้เป็นที่เก็บของ หรือไม้กั้นที่จอดรถคนพิการ คนปกติก็ไปจอด สิ่งเหล่านี้บางทีสร้างขึ้นมาก็โดยไม่คำนึงถึงผู้ใช้จริงๆ ลึกแล้วว่ามีไว้ให้คนพิการ แต่ไม่เอื้อต่อการใช้จริง ถามว่าเคยน้อยใจบ้างมั๊ย คับข้องใจบ้างมั๊ย ยอมรับว่ามีบ้าง เวลาเช่น เอ็ง ไปไหนมาไหน หลายครั้งต้องขอให้คนอื่นช่วยยกสิ่งกีดขวางออก หลายอย่างไม่เอื้อต่อเราเลย ทั้งที่เราก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนี้” ดิว เล่าน้ำเสียงจริงจัง

รถรับส่งนค.มช. ที่มีบริการสำหรับผู้ใช้วีลแชร์ด้วย

ส่วน **เอิง - ปิยฉัตร สลิ่งศ์** นักศึกษาสาวผู้พิการอัมพาต
ท่อนล่าง เนื่องจากประสบอุบัติเหตุบนท้องถนน ตั้งแต่
อายุ 4 ขวบ ทำให้ต้องใช้วีลแชร์ตลอดชีวิต

เอิง เป็น “**บัดดี้**” กับดิวิ เพราะเรียนอยู่ชั้นปีและคณะ
เดียวกัน เวลาไปไหนมาไหน เอิง มักมี ดิวิ มาช่วยเซ็นวีลแชร์
ให้ไปประจำ และเอิง คือ แรงบันดาลใจของดิวิ ในการส่งภาพ
ในวิชาการเป็นพลเมือง จนได้รับรางวัลจากอาจารย์เอ้อย

“**เมืองทุกวันนี้ เหมือนยังไม่นับรวมคนพิการเข้าไปใน**
ทุกอย่าง ยิ่งถ้ามองภาพรวมของประเทศ เห็นได้ชัดเลย
อย่าง ขนส่งสาธารณะก็ไม่เอื้อ รถโดยสารส่วนใหญ่ พวกหนู
ขึ้นไม่ได้ ถ้าจะขึ้นได้ ต้องมีคนช่วยเหลือ โดยเฉพาะวีลแชร์
ลำบากมาก หรืออย่างพวกถนน ทางลาด ซึ่งจำเป็น ก็ไม่
เหมาะสมต่อการที่วีลแชร์จะไปวิ่งเลย หนูรู้สึกว่าเขาไม่ได้
แก้ไขอะไร ทั้งที่มีคนพยายามออกมาสะท้อนกันมากมาย
แล้ว แต่ยังไม่ค่อยดีขึ้น” เอิง เผยความรู้สึก

ก่อนขอฝากไปถึงใครก็ได้ ที่อยากรับฟังและนำไปช่วยกัน
คิดต่อ

“**ไม่ว่าจะทำอะไรออกมา อยากให้คิดถึงคนพิการว่า ควร**
ทำให้พวกเขาอยู่ในสังคมนี้ได้ โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาใคร พวก
เขาไม่ต้องการพึ่งพาใครมาก แต่อยากใช้ชีวิตได้ด้วยตนเอง
มากกว่า”

สำหรับ **ดอม - คณัสนันท์ เงินคำ** นักศึกษาผู้พิการทาง
สายตาไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ ยังพอเห็นแสงๆ ปัจจุบันเรียนอยู่
คณะมนุษยศาสตร์ เอกภาษาไทย มช. เป็นอีกหนึ่งชีวิต
ที่มีโอกาสร่วมถ่ายทอดเรื่องราวลงใน ABOUT US ช่วงเรียน
มัธยมฯ ต้องเดินจากโรงเรียนไปหอพัก และต้องผ่านถนน
หลายช่วง มักเจอฟุตบอลที่ไม่เรียบเสมอกันบ้าง พื้นที่
ฟุตบอลกลายเป็นตลาดนัดบ้าง หรือไม่ก็มีเสาไฟฟ้า
มีต้นไม้โผล่ขึ้นมา ทำให้เดินชนล้มบ้าง แต่ไม่บาดเจ็บ
มากมายนัก

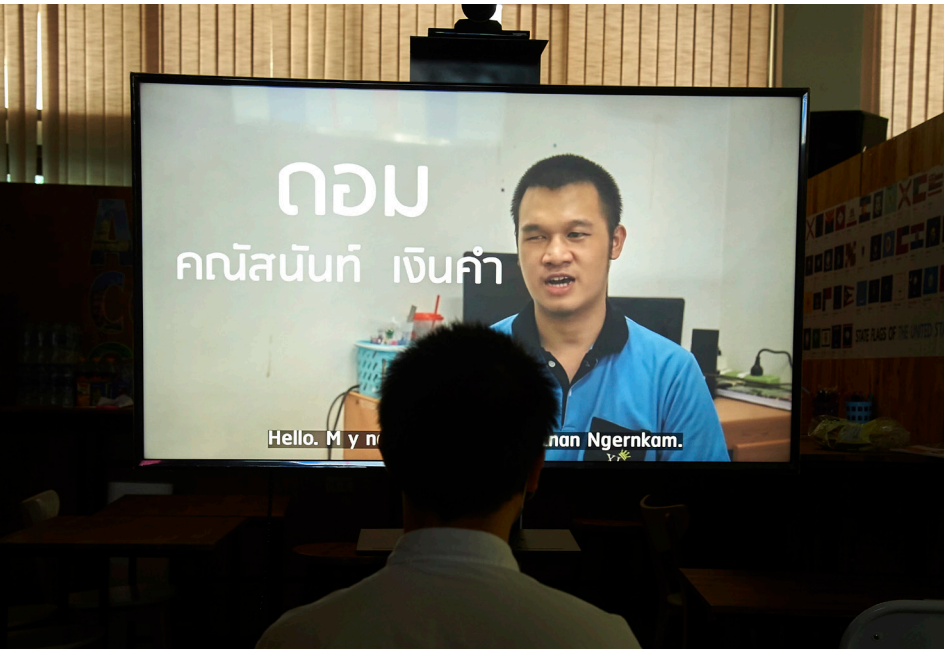
อาจารย์เอ้อย - ผศ.ดร.ชนิทร เพ็ญสุตร
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มช.

พอเข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่พบปัญหาใน
ระหว่างการเรียนออนไลน์ คือมีเทคโนโลยีหลายตัวที่
ผู้พิการเข้าไม่ถึง ซึ่งทำให้เสียโอกาสในการเรียนพอสมควร

“**ถ้าต้องฟรีเซ็นต์งานหรือทำสไลด์ ส่วนมากเขาใช้กูเกิล**
สไลด์ หรือถ้าอาจารย์กำหนดให้อ่านบทความวิชาการ
มักเป็นไฟล์ PDF ซึ่งโปรแกรมอ่านจอภาพ หรือโปรแกรม
เสียงสังเคราะห์ ที่ผู้พิการทางสายตาใช้อยู่ ส่วนมากยังไม่
อ่านไฟล์ PDF ไม่ได้ ทำให้เสียโอกาสตรงนี้ไป” ดอม
บอกเสียงเศร้า

ขอบคุณค่าและความเป็นมนุษย์ เท่ากันได้มั้ย

ไล่เรียงเรื่องราวมาถึงบทนี้ มีเสียงสะท้อนจาก นักเรียกร้อง
สิทธิเพื่อผู้พิการ มาร่วมกันแลกเปลี่ยนในหลายประเด็น
น่าขบคิด เริ่มต้นจาก **เอล - สุริยา แสงแก้วฝัน** หนู
พิการด้วยโรคกล้ามเนื้อเกร็งตั้งแต่เกิด ที่หลายคนอาจรู้จัก
เขาดี ในฐานะผู้ตั้งคำถามมาตลอดนับสิบปี ถึง “**ความ
เท่าเทียม**”

เยล เริ่มต้นให้นิยาม เมืองแห่งความเท่าเทียม ในความคิดของเขา ว่า เมืองนี้บรวมทุกคน ที่เรียกว่า Inclusive City (อินคลูซีฟ ซิตี้) ควรใช้งานร่วมกันได้ พุดภาษาชาวบ้าน คือ คนทุกคนใช้ได้ เป็นเมืองที่ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น วรรณะ

ก่อนขยายความ คำว่า ชนชั้น วรรณะ นั้น เขาไม่ได้หมายถึง ทาส เจ้านาย หากหมายถึง อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล เช่น คนพิการ คนชรา คนท้อง

“เมืองจะเป็นเมืองที่น่าอยู่ ถ้าคนที่มีความหลากหลาย หรือพหุทางสังคม สามารถอยู่ ใช้งาน และสามารถที่จะ กำหนดชะตาชีวิตของตัวเองได้ในเมืองนั้นๆ โดยปราศจากการครอบงำทั้งปวง” เยล ย้ำจริงจังทุกคำ

ทั้งยังเผยความรู้สึก ด้วยแววตาหม่น

“ผมเรียกร้องมาตลอด ไม่ต้องให้เรามากกว่าคนอื่น แต่ขอให้เราเท่ากับคนอื่นได้มัย เท่าในที่นี้ ไม่ได้หมายถึง เท่าในทรัพย์สินเงินทอง เท่าในกายภาพ เท่าในความเป็นอยู่ แต่ความเท่าในที่นี้ หมายถึงคุณค่าและความเป็นมนุษย์”

ขณะที่ กล้า – อาทิตย์ หอมกาบ ตัวแทนจากชมรมเพื่อนผู้พิการ มช. แสดงทรรศนะต่อ “รูปร่าง - หน้าตา” ของ “เมืองเท่าเทียม” ด้วยว่า ต้องนำคนทุกคน มาเป็นคน ออกแบบเมือง ไม่ใช่ยึดคนส่วนมาก ซึ่งก็คือคนไม่พิการ จะเป็นคนที่ใช้ฟังก์ชันหลักของเมือง แต่ต้องนำบรวม คนพิการ เด็ก คนแก่ รวมเข้าไปด้วย โดยให้พวกเขา มาช่วยคิดสมการการออกแบบทั้งหมดว่าเมืองที่อยู่ร่วมกัน จะเป็นยังไง คือ ต้องคิดมาเพื่อให้ทุกคนใช้ได้จริงๆ

ส่วนประเด็นการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะของผู้พิการ นั้นกล้า บอกว่า อยากให้ทุกคนมองว่าเป็นประเด็นที่มีปัญหา ไม่ใช่ มองแล้วบอก เออ! พุทบาทไทย เป็นอย่างนี้มาแต่ไหนแต่ไร แล้วอย่ามองเป็นเรื่องที่ปรับเปลี่ยนไม่ได้ อย่ามองเป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำอะไรได้ ซึ่งไม่ใช่ เพราะถ้าส่งเสียงสะท้อน ไปมากพอ แล้วทุกคนตระหนักถึงปัญหามากพอ เชื่อว่าเมืองที่เราอยู่ จะมีระบบบริการสาธารณะที่ดีกว่านี้

ด้าน วาวา – วันฤดี เพ็ชรสลักแก้ว อดีตประธานชมรมเพื่อนผู้พิการ กล่าวเสริมว่า ผู้พิการในบ้านเรา ได้รับความไม่เท่าเทียมในสังคม เหมือนถูกแยกออกไปอีก

“ ผมเรียกร่องมาตลอด
ไม่ต้องให้เรามากกว่าคนอื่น
แต่ขอให้เราเท่ากับคนอื่นได้มัย เท่าในที่นี้
ไม่ได้หมายถึง เท่าในทรัพย์สินเงินทอง
เท่าในกายภาพ เท่าในความเป็นอยู่
แต่ความเท่าในที่นี้ หมายถึงคุณค่าและ
ความเป็นมนุษย์”

ดอม – คณิสันท์ เงินคำ นักศึกษาผู้พิการทางสายตา
นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ เอกภาษาไทย มช.

กลุ่มหนึ่ง หรือถูกผลักไปเป็นคนชายขอบ ซึ่งความจริงแล้ว
ข้อจำกัดทางด้านร่างกาย ไม่ใช่สิ่งที่จะนำมาเป็นเหตุที่
จะไปกดขี่คนอื่นให้อยู่ต่ำกว่า หรือว่าได้ใช้สิทธิไม่เท่ากัน
เช่น กฎหมายเกี่ยวกับผู้พิการ ถ้าไม่ใช่ผู้พิการไปเป็นคน
กำหนด ยิ่งไงเขาก็ไม่มีทางเข้าใจในสภาวะนั้นๆ เหมือน
ไปคิดแทน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเปลี่ยนแปลง

อดีตประธานชมรมเพื่อนผู้พิการ มช. บอกอีกว่า ขณะนี้
เธอกำลังผลักดันประเด็น “การออกแบบที่เท่าเทียม”
โดยต้องมากำหนดนิยามคำว่า เมือง ก่อนว่า มองเมืองใน
รูปแบบอะไร เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของสถานที่ หรือว่า
ผู้คน หรือว่าสถานที่กับผู้คน

ถ้ามองว่าเป็นเรื่องความสัมพันธ์ของสถานที่กับผู้คน ก็มา
ไล่ดูในความเป็นจริงว่าพวกเรามีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่
มากแค่ไหน เช่น ได้ใช้งานสถานที่นั้น มากน้อยเพียงใด
และคนทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนชรา คนท้อง คนพิการ หรือ
คนปกติ สามารถเข้าถึงสถานที่นั้นได้มัย

“จากประสบการณ์ ที่มีเพื่อนผู้พิการ เวลาพาเขาไปที่
สาธารณะเป็นเรื่องยากมากๆ ที่เขาจะเข้าถึงพื้นที่นั้น
ได้ ซึ่งมันนำมาสู่ความไม่เท่าเทียมในสังคม และเกิดการ
ตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ว่า ทำไมจึงออกแบบมาไม่เท่าเทียม”
วาวา อธิบายอย่างนั้น

ก่อนส่งท้าย ด้วยแววตามุ่งมั่น

“การพยายามผลักดัน เรื่องการออกแบบเมืองให้
เท่าเทียมนี้ หลายคนพูดเป็นไปได้อย่าง แต่สำหรับหนู
ถึงแม้จะเป็นไปได้อย่าง แต่อย่างน้อยก็มีความหวัง คือ
สมมติว่าทุกคนตระหนัก มาช่วยระดมความคิดกันหา
ทางแก้ปัญหา ส่วน ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาค
เอกชน ก็เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการเพื่อขับเคลื่อน
ให้เรื่องนี้เป็นเรื่องของทุกคนจริงๆ เรื่องยากที่ว่ากันนั้น
ย่อมมีโอกาสเป็นไปได้” 🍀

ตัวตน แรงงานข้ามชาติ ใต้เครื่องทรง ลิเกพม่า

เรื่อง : มะลิวัลย์ ปันสุข / ภาพ : สายัณห์ ชื่นอุดมสวัสดิ์

สภาพความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ ในชุมชนสะพานปลาท้ายบ้าน

เพราะความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับภูมิประเทศที่สามารถเดินทางไปมาหาสู่กันไม่ยากนัก ทำให้ประเทศไทย เป็น “จุดหมายปลายทาง” ของแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก จากประเทศเพื่อนบ้าน

ดังเห็นได้จากตัวเลขเป็นทางการเมื่อไม่นานนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่าง สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน ระบุไว้ไทย มีแรงงานข้ามชาติ ที่ได้รับอนุญาตเข้ามาทำงานทั่วราชอาณาจักร กว่า 2.5 ล้านคน โดย 91 เปอร์เซ็นต์ เป็นแรงงานข้ามชาติจาก ลาว กัมพูชา เวียดนาม และเมียนมา

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีผลวิจัยจากหลายแหล่ง ระบุตรงกัน การเข้ามาของแรงงานข้ามชาตินั้น ก่อให้เกิดผลกระทบ ทั้งเชิงบวกและเชิงลบหลายด้านต่อประเทศไทย โดยผลกระทบเชิงบวก ที่เห็นชัด คือ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดำเนินไปได้ต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงักจากการ

ขาดแคลนแรงงาน ขณะที่ ผลกระทบเชิงลบ มีอยู่หลายประเด็น เช่น ทำให้แรงงานไทยระดับล่างมีโอกาสทำงานน้อยลง ก่อปัญหาอาชญากรรม สาธารณสุข เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดชุมชนแออัด ทำให้เกิดการก่อกวนกลายวัฒนธรรม เป็นต้น

“ความจริงแล้ว แรงงานข้ามชาติ เป็นกลุ่มคนที่มีสถานะเหมือนกัน ฉะนั้นงานซึ่งพยายามทำมาอย่างต่อเนื่อง คือ สื่อสารกับสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจ และลดอคติทางเชื้อชาติ” คุณตึก - กนกวรรณ โมรัฐเสถียร ตัวแทนมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) เริ่มต้นบทสนทนา น้ำเสียงเรียบ แหวดตาจริงจัง

ก่อนฉายภาพ ชุมชนสะพานปลาท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นชุมชนแรงงานข้ามชาติขนาดใหญ่ที่ทางมพด.เข้ามาทำงาน เป็นเวลากว่า 12 ปีแล้ว ให้คนภายนอกอย่างเรารู้จักมากขึ้นว่าชุมชนสะพานปลาท้ายบ้าน มีแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาจำนวนมาก แบ่งเป็น

หลายชาติพันธุ์ มีทั้ง กะเหรี่ยง ไทใหญ่ มอญ กะฉิ่น ฯลฯ แต่ละครอบครัว มีอาชีพต่อเนื่องกับงานประมง เป็นชุมชนที่มีเด็กอาศัยอยู่ไม่น้อย แต่ส่วนใหญ่ ไม่ได้เรียนหนังสือ และมีปัญหาด้านสุขภาพหลายเรื่อง

งานแรกของมพด. ที่เข้ามาทำในชุมชนสะพานปลา จึงเป็นการให้ความรู้เรื่องสุขอนามัย ต่อมาเป็นเรื่องการศึกษาของลูกหลานแรงงานข้ามชาติ เข้าส่งเสริมสิทธิรณรงค์ให้ความรู้ที่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของไทยได้ เพราะส่วนหนึ่งต้องการหยุดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก

“เด็กที่ติดตามพ่อแม่มา ส่วนหนึ่งจะไปเข้าสู่ระบบการเป็นแรงงานเด็ก เริ่มจากช่วยพ่อแม่ คัดแยกปลา แล่ปลา ตัดหัวกุ้ง แต่เด็กควรได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา มพด. เลยเข้ามารณรงค์เรื่องนี้ซึ่งได้ผลพอสมควร” คุณตึก เผยให้ฟัง

จาก พื้นที่สร้างสรรค์ สู่ นักสื่อสารสุขภาวะ

อย่างที่เกริ่นในตอนต้น มพด. นั้น เข้าทำงานในพื้นที่ชุมชนสะพานปลาทำบ้าน นานกว่า 12 ปีแล้ว โครงการหลายเรื่อง จึงเกิดขึ้นที่นี่ ล่าสุด คือ การจัดให้มีพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับเด็กๆ โดยให้ชุมชน มีส่วนร่วมช่วยกันออกแบบระดมทรัพยากร

กระทั่งปัจจุบัน ชุมชนสะพานปลาทั้งสองฝั่ง มีพื้นที่กลางซึ่งสะอาด ถูกสุขอนามัย ไว้ทำกิจกรรม ใช้ประโยชน์ได้ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น พื้นที่เล่นของเด็ก พื้นที่ทำกิจกรรมตามความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรม ในวาระต่างๆ

ซึ่งพื้นที่สร้างสรรค์ นี้เอง ที่เป็น โซ่ขากลาง เชื่อมโยงกับการสร้าง “นักสื่อสารสุขภาวะ” ทำหน้าที่ขับเคลื่อนเมือง

“

ลิกพม่า เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นจุดยืนทางวัฒนธรรม
ของแรงงานข้ามชาติในชุมชนสะพานปลาท้ายบ้าน
แม้ว่าพวกเขาจะอยู่ต่างที่ต่างถิ่น แต่ความผูกพันกับวิถีวัฒนธรรม
ที่มีไม่สามารถแยกออกจากกันได้”

บน - คุณตึก กนกวรรณ โมรัฐเสถียร ตัวแทนมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.)
ขวา - ชาลี ฝึกฝนให้น้องๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนสะพานปลาทำบ้าน
จ.สมุทรปราการ ซึ่งเป็นลูกหลานแรงงานข้ามชาติ รู้จักการเดินรำแบบลิเกพม่า

ทั้งนี้ แกนนำในชุมชน ที่เข้ามาเป็น “นักสื่อสารสุขภาวะ” จะมีทำหน้าที่พัฒนาตัวเอง พัฒนาเด็กๆ ซึ่งเป็นลูกหลานแรงงานข้ามชาติในชุมชน โดยจะได้รับการอบรมความรู้ในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการฝึกฝนทักษะการตั้งคำถาม การวิพากษ์วิจารณ์ กระทั่งนำมาสู่การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ หรือที่รวมเรียกว่า การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media Information and Digital Literacy-MIDL) โดยมีสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) ร่วมเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ

“เราติดอาวุธเรื่อง ความรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และสื่อดิจิทัล ให้กับแกนนำและเด็กในชุมชน ให้พวกเขาตระหนัก สื่อดี สื่อไม่ดี เป็นอย่างไร ให้สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะ สิ่งที่จะเข้ามามีผลกระทบ ต่อชีวิตได้อย่างไร ที่ผ่านมามีเคยทำการสำรวจร่วมกับชุมชน พบว่าเด็กอยู่กับหน้าจอมือถือ นานถึงวันละ 13 ชั่วโมง ฉะนั้น ความฉลาดในการเลือกเสพสื่อ และรู้เท่าทัน จึงเป็นเรื่องจำเป็นอันดับต้นๆ” คุณตึก เผยข้อมูล

“ ซาลี เป็นนักแสดงลิเกพม่า เขาคิดว่าเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้นำการละเล่นทางวัฒนธรรม มาเผยแพร่ในชุมชน ซึ่งมีเพื่อนๆ พี่-น้อง ชาวเมียนมาอาศัยอยู่ร่วมกัน และไม่ว่าเขาจะไปแสดงที่ไหน สามารถดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างมาก” คุณตึก อธิบายที่มา

ก่อนบอกว่าการแสดงลิเกพม่าของซาลินั้นเปรียบเสมือน “เครื่องมือ” สำคัญที่มุ่งหวังให้สังคมลดอคติและความเหลื่อมล้ำ

หลังจากนั้น จึงทยอยมีกิจกรรมขับเคลื่อนชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้น เช่น โครงการที่สอนน้อง ซึ่งไม่ใช่แค่การสอนเสริมเรื่องการเรียน แต่เป็นการเสริมทักษะชีวิต การดูแลความสะอาดสุขอนามัยส่วนตัว นับตั้งแต่ การแปรงฟัน การกินอาหาร การทำหน้าบ้านของตัวเองให้น่าอยู่ และการทำห้องนอนของตัวเองให้น่ามอง

โครงการชุมชนสะอาด ดำเนินงานโดยอาสาสมัคร ซึ่งเป็นผู้ปกครองในชุมชนทั้งหญิง-ชาย มาร่วมกันปรับทัศนียภาพทำให้ชุมชนสะอาด โดยทุกวันเสาร์ ทุกคนจะวางมือจากงานต่างๆ มาเก็บกวาด จากสภาพเมื่อก่อน มีขยะเน่าเหม็นและน้ำท่วมขัง แต่ปัจจุบันเป็นชุมชนน่าอยู่ขึ้นเป็นต้น

อคติ เหลือมล้ำ

ไม่อยากให้เกิดขึ้นกับใครทั้งนั้น

พูดคุยกันมาถึงตรงนี้ คุณตึก จาก มพด. ภูมิใจแนะนำให้เราารู้จักกับ “ชาลี” ลูกหลานของแรงงานข้ามชาติ ชุมชนสะพานปลาท้ายบ้าน ในฐานะ “นักสื่อสารสุขภาวะ” คนสำคัญ ทำหน้าที่เผยแพร่จุดยืนทางวัฒนธรรมประจำชาติของพวกเขา

“ชาลี เป็นนักแสดงลิเกพม่า เขาคิดว่าเป็นโอกาสที่ดี ที่จะได้นำการละเล่นทางวัฒนธรรม มาเผยแพร่ในชุมชน ซึ่งมีเพื่อนๆ พี่-น้อง ชาวเมียนมาอาศัยอยู่ร่วมกัน และไม่ว่าเขาจะไปแสดงที่ไหน สามารถดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างมาก” คุณตึก อธิบายที่มา

ก่อนบอกว่า การแสดงลิเกพม่าของชาลี นั้น เปรียบเสมือน “เครื่องมือ” สำคัญ ที่มุ่งหวังให้สังคมลดอคติและความเหลื่อมล้ำ

“ลิเกพม่า เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นจุดยืนทางวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติในชุมชนสะพานปลาท้ายบ้าน แม้พวกเขาจะอยู่ต่างที่ต่างถิ่น แต่ความผูกพันกับวิถีวัฒนธรรมที่มี ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ฉะนั้นไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ประเทศใด พวกเขาต้องมีวัฒนธรรมของตัวเอง มีการแสดงของตัวเอง” คุณตึก ส่งข้อความสื่อสารแทนความรู้สึกจากใจลึกๆ ของเพื่อนบ้านที่ดั้นด้นมาขายแรงงานในบ้านเรา

ก่อนบอกด้วยว่า ลิเกพม่า ยังเป็นเหมือนเครื่องมือที่นำมาใช้เป็นจุดดึงให้ผู้คนมาสนใจ และชวนพูดคุยกัน ในประเด็นที่ว่า ประเทศไทยมีกลุ่มแรงงานข้ามชาติเข้ามาช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างไร พวกเขาไม่ได้เข้ามาเป็นผู้ร้าย แต่เมื่อเข้ามาแล้ว จะทำให้พวกเขาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในบ้านเมืองเราได้อย่างไร

ในฐานะเป็นคนกลางทำงานเชื่อมโยงระหว่าง เด็กๆ ลูกหลานแรงงานข้ามชาติกับสังคมภายนอก มีอะไรอยากบอกบ้าง

คุณตึก นั่งอยู่ครู่หนึ่ง ก่อนเผยความรู้สึก เรื่องสิทธิความเท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำ อะไรก็แล้วแต่ ไม่อยากให้เกิดขึ้นกับใครเลย อยากให้เด็กทุกคนได้เข้าถึงสิทธิต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็น เรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องการศึกษา

และอยากให้สังคมเข้าใจว่า กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาบ้านเรานั้น เขามาช่วยอย่างไร และพวกเขาสามารถเป็นพลเมืองที่ดีในชุมชนของเราได้ ฉะนั้น การให้โอกาสหรือช่วยกันพัฒนาพื้นที่ หรือพัฒนาตัวเขาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการทำให้บ้านเราเองน่าอยู่ น่ามอง เป็นการขับเคลื่อนสังคม และชุมชนที่ดีร่วมกัน

“ไม่อยากให้มองแบบ แบ่งเขา แบ่งเรา อยากให้มองว่าเราต่างก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน” คุณตึก ฝากไว้แค่นั้น ☝

ชาลี ลายินอุ

ความชื่นใจ... ของชุมชน

“...อยากให้พวกเขาเห็นว่า ไม่ว่าจะอยู่เมืองไทยหรืออยู่ที่ไหนก็สามารถร้องรำ หรือมีโอกาสได้ชมการแสดงลิเกของพม่า ของพวกเราได้”

.....

บทเพลงภาษาต่างถิ่นกับท่วงทำนองดนตรีสนุกสนานที่ชาลีเสิร์จหาจากยูทูป ก่อนส่งผ่านไปยังลำโพงตัวตั้ง ส่งเสียงดังฟังชัด ได้ยินกันทั่วชุมชนสะพานปลาท้ายบ้าน วันนั้น สร้างความคึกคักให้กับเด็กๆ หลายสิบชีวิต ที่มาเฝ้ารอชมการแสดงของรุ่นพี่ ซึ่งดูเหมือนจะเป็น “ไอดอล” ของพวกเขา

หลังจบการแสดงรำลิเกพม่าเสียงปรบมือจากผู้คนในชุมชน ที่อุ่มลุก จูฬหลาน มายินดู ด้วยสีหน้าตื่นเต้น มีความสุข ดั่งขึ้นกรวใหญ่

“พี่ชาลี เก่งจัง” หนูน้อยในชุดกะเหรี่ยง ตะโกนบอกเสียงแจ้ว ทำเอานักแสดง ที่ยังเหนื่อยหอบอยู่พอประมาณ ต้องหันมาส่งยิ้ม กว้างให้ คล้ายจะขอบอก-ขอใจ รุ่นน้องที่เฝ้าปากชื่นชม

พักเหนื่อยเพียงครู่หนึ่ง ชาลี จึงมานั่งพูดคุยกัน ด้วยท่าทางสุภาพ อ่อนน้อม

“สวัสดีครับ ผมชื่อ ชาลี ลายินอุ พ่อกับแม่เข้ามาทำงานเมืองไทย ตั้งแต่ชาลี อายุได้ 3 ขวบ แต่ชาลี ไม่ได้ตามมา ชาลีเรียนหนังสือ ที่พม่าจนจบ ม.6 จึงเข้ามาเมืองไทยครับ” ชาลี แนะนำตัวกับเราอย่างนั้น

เข้ามาทำอะไรบ้าง เราชวนคุยต่อ ชาลี นึกย้อน ก่อนบอก เข้ามาทำงานโรงงานกึ่ง อยู่ 3-4 ปี จากนั้นไปเรียนคอมพิวเตอร์ เรียน ภาษาไทย กระทั่งมาได้งานเป็นเสมียน เคยไปเป็นล่ามด้วย ปัจจุบันได้ทำงานเป็นผู้ช่วยทำบัญชีบริษัทในสมุทรปราการ

แล้วมาเป็น “นักสื่อสารสุขภาวะ” ได้ยังไง ชาลี เล่าว่า ตอนนั้นทำงานบริษัท และไปเช่าห้องอยู่ข้างนอกชุมชนแล้ว แต่พ่อกับ ญาติ ยังอาศัยอยู่ที่ชุมชนสะพานปลาท้ายบ้าน พอมีเวลาช่วงวันหยุด เขาจึงหาโอกาสมาเที่ยวเล่นอยู่บ้าง

กระทั่งได้มาเจอพี่ๆ ทีมงาน มพด. สสย. ที่เข้ามาทำหลายๆโครงการ เลยมีโอกาสเสนอความคิดไปว่า เท่าที่เห็นเด็กๆ ในชุมชน บางคนเกิดที่เมืองไทย แต่ไม่รู้จักวัฒนธรรมของตัวเอง บางคนนึกว่าตัวเองเป็นคนไทย แต่ความจริงแล้วไม่ใช่ เลยอยากให้พวกเขา รู้ว่า แม้จะเกิดมาที่เมืองไทย แต่ไม่ใช่คนไทย และ อยากให้พวกเขาเรียนรู้ภาษา เรียนรู้วัฒนธรรม และ กล้าที่จะใส่เสื้อผ้าชาติพันธุ์ของตัวเอง

“ชาลี ชอบลิเกพม่า ชอบตั้งแต่เด็ก ตอนสมัยเรียน กี่รำ แต่หลายคนที่เข้ามาทำงานเมืองไทยนาน ป๊าๆ พี่ๆ ญาติๆ ไม่เคยได้ดูลิเกพม่าเลย ชาลี จึงตั้งเป็น คณะ สอนน้องๆ ในชุมชน รู้จักการรำ การเต้น เพราะอยากให้พวกเขาเห็นว่า ไม่ว่าจะอยู่เมืองไทย หรืออยู่ที่ไหน ก็สามารถร้องรำ และมีโอกาสได้ชม การแสดง ลิเกของพม่า ของพวกเราได้ครับ” ชาลี บอกทั้งท้าย ด้วยน้ำเสียงภาคภูมิใจ

สนับสนุนโดย

สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.)

เลขที่ 6/5 ซอยอารีย์ 5 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์/แฟกซ์ 02-6171919-20

<http://www.childmedia.net/> FB: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน สสย.